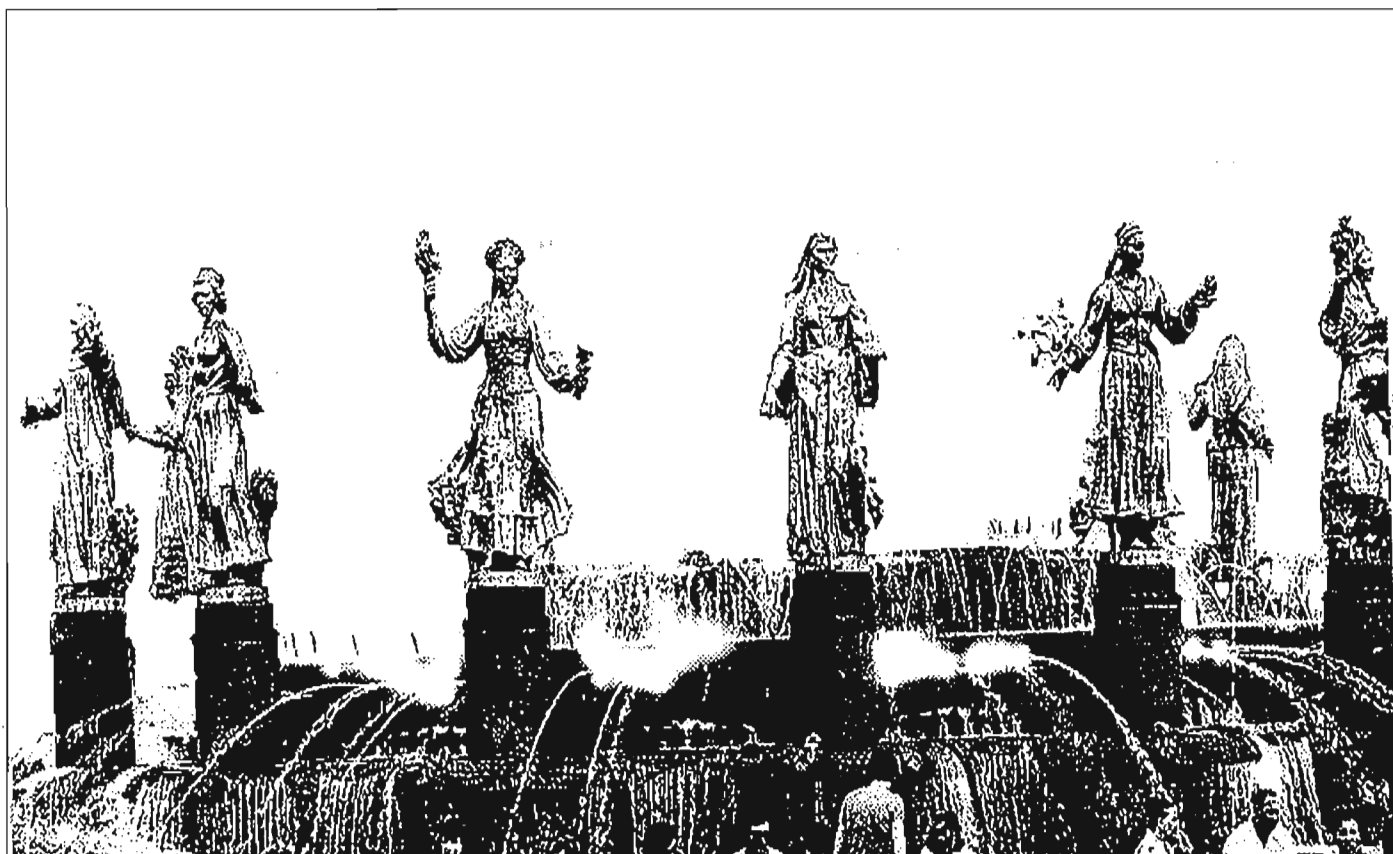

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH

EURAZJA

miesięcznik

kwiecień 1994 nr (1-2) vol. II

WNP - PERSPEKTYWY INTEGRACJI

Podstawowe dokumenty
Wspólnoty Niepodległych Państw

Nr 1 – 2

vol. II

Wszelkie prawa zastrzeżone

Projekt graficzny: Hanna Michalska-Baran

Fotografie CAF

Numer zamknięto 18 kwietnia 1994 r.

Digitalizacja:

Wojciech Hanke

«EURAZJA» – miesięcznik Ośrodka Studiów Wschodnich ©

Redakcja:

Jolanta Chojak (z-ca red. nacz.), Anna Engelking, Halina Leskiw, Tadeusz A. Olszański, Joanna Rachoń, Mariusz Sielski (red. nacz.), Wojciech Zajączkowski, Krzysztof Żydowicz.

Adres redakcji:

Warszawa, ul. Koszykowa 6 a,

☎ (2) 628-47-67, (2) 625-36-91, fax: (22) 29-87-99, tlx 81-78-28 osw pl, poczta elektroniczna: oswmwgzz@sam.nask.com.pl

SPIS TREŚCI

Podstawowe dokumenty Wspólnoty Niepodległych Państw	3
Porozumienie o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw	3
Protokół do Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw	6
Deklaracja almacka	7
Postanowienie Rady Szefów Państw Wspólnoty Niepodległych Państw	9
Porozumienie w sprawie powołania organów koordynacyjnych Wspólnoty Niepodległych Państw	10
Statut Wspólnoty Niepodległych Państw	11
Układ o bezpieczeństwie zbiorowym	21
Porozumienie o utworzeniu Unii Gospodarczej	24
Regulamin Rady Ministrów Spraw Zagranicznych członków Wspólnoty Niepodległych Państw	32
Deklaracja aszchabadzka	35
Who is who? Szefowie państw i szefowie rządów	37

PODSTAWOWE DOKUMENTY

WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

POROZUMIENIE O UTWORZENIU WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

My, Republika Białoruś, Federacja Rosyjska (RFSRR), Ukraina – jako państwa założycielskie ZSRR, które w 1922 r. podpisały *Układ zwiazkowy* – zwane dalej Wysokimi Umawiającymi się Stronami, stwierdzamy, że ZSRR jako podmiot prawa międzynarodowego i byt geopolityczny przestaje istnieć.

Biorąc pod uwagę historyczną wspólnotę naszych narodów i łączące je więzi, uwzględniając umowy dwustronne zawarte między Wysokimi Umawiającymi się Stronami;

kierując się dążeniem do zbudowania demokratycznych państw prawa;

w przeświadczeniu o konieczności rozwijania stosunków na zasadach wzajemnego uznania i poszanowania suwerenności państwowej, na zasadach niezbywalnego prawa do samostanowienia, na zasadach równych praw i nieingerencji w sprawy wewnętrzne, rezygnacji z użycia siły, metod nacisku ekonomicznego lub jakiegokolwiek innego, regulowania kwestii spornych poprzez negocjacje oraz na innych powszechnie uznanych zasadach i normach prawa międzynarodowego;

w przekonaniu, że dalszy rozwój i zacieśnianie więzów przyjaźni, dobrego sąsiedztwa i korzystnej dla wszystkich stron współpracy między naszymi państwami odpowiadają interesom narodowym naszych społeczeństw i służą sprawie pokoju i bezpieczeństwa;

potwierdzając wierność celom i zasadom *Karty Narodów Zjednoczonych*, *Aktu Końcowego KBWE* i innych dokumentów Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie;

zobowiązując się do przestrzegania powszechnie uznanych międzynarodowych norm praw człowieka i narodów,

postanowiliśmy, co następuje:

Artykuł 1

Wysokie Umawiające się Strony tworzą Wspólnotę Niepodległych Państw.

Artykuł 2

Wysokie Umawiające się Strony gwarantują swoim obywatelom, niezależnie od narodowości i innych różnic, równe prawa i wolności. Każda z Umawiających się Stron gwarantuje obywatelom pozostałych stron oraz osobom nie posiadającym obywatelstwa zamieszkującym na ich terytorium –niezależnie

od przynależności narodowej i innych różnic – prawa i wolności obywatelskie, polityczne, socjalne, ekonomiczne i kulturalne zgodnie z uznanymi powszechnie międzynarodowymi normami praw człowieka.

Artykuł 3

Wysokie Umawiające się Strony w imię zachowania i rozwijania odrębności etnicznej, cywilizacyjnej, językowej i religijnej mniejszości narodowych zamieszkujących ich terytoria oraz odrębności regionów etnokulturowych – biorą je pod swoją ochronę.

Artykuł 4

Wysokie Umawiające się Strony będą rozwijać równoprawną i korzystną dla wszystkich stron współpracę między swoimi narodami i państwami w dziedzinie polityki, gospodarki, kultury, oświaty, ochrony zdrowia, ochrony środowiska naturalnego, nauki, handlu, w dziedzinie kontaktów międzyludzkich i innych dziedzinach, będą działać na rzecz szerokiej wymiany informacji oraz zobowiązują się do sumiennego i ścisłego przestrzegania wzajemnych zobowiązań.

Strony uważają za konieczne zawarcie umów o współpracy w wymienionych dziedzinach.

Artykuł 5

Wysokie Umawiające się Strony kierują się zasadą wzajemnego uznania i poszanowania integralności terytorialnej oraz nienaruszalności istniejących w obrębie Wspólnoty granic.

Strony gwarantują otwartość granic, swobodę przemieszczania się obywateli i przepływu informacji w obrębie Wspólnoty.

Artykuł 6

Państwa członkowskie Wspólnoty będą rozwijać współpracę w imię pokoju i bezpieczeństwa na świecie, na rzecz realizacji skutecznych działań zmierzających do redukcji zbrojeń i wydatków na cele wojskowe. Dążą do likwidacji wszystkich rodzajów broni jądrowej, do powszechnego i całkowitego rozbrojenia pod ścisłą kontrolą międzynarodową.

Strony będą wzajemnie respektować swoje dążenia do uzyskania statusu państwa bezatomowego i neutralnego.

Państwa członkowskie Wspólnoty zachowają i będą wspierać – pod zjednoczonym dowództwem – wspólną przestrzeń wojskowo-strategiczną, w tym wspólną kontrolę nad bronią jądrową, w trybie uregulowanym odrębną umową.

Wspólnie zapewnione zostaną także niezbędne warunki do dyslokacji, funkcjonowania oraz wyposażenia materialnego i ochrony socjalnej strategicznych sił zbrojnych. Strony zobowiązują się do prowadzenia uzgodnionej polityki w zakresie ochrony socjalnej i zabezpieczenia emerytalnego wojskowych i ich rodzin.

Artykuł 7

Wysokie Umawiające się Strony uznają, że w zakres ich współpracy realizowanej na zasadach równości za pośrednictwem wspólnych organów koordynacyjnych Wspólnoty wchodzi:

- koordynacja działalności w dziedzinie polityki zagranicznej;
- współpraca na rzecz kształtowania i rozwoju wspólnej przestrzeni gospodarczej, rynku europejskiego i eurazjatyckiego, współpraca w dziedzinie polityki celnej;
- współpraca na rzecz rozwoju systemów transportu i łączności;
- współpraca w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, udział w tworzeniu powszechnego międzynarodowego systemu bezpieczeństwa ekologicznego;
- kwestie polityki migracyjnej;

POROZUMIENIE O UTWORZENIU WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

- walka ze zorganizowaną przestępczością.

Artykuł 8

Strony zdają sobie sprawę z globalnego wymiaru katastrofy czarnobylskiej i zobowiązują się do połączenia i koordynacji swych wysiłków na rzecz zminimalizowania i likwidacji jej skutków.

Strony postanowiły zawrzeć w tym celu odrębną umowę uwzględniającą wagę następstw katastrofy.

Artykuł 9

Spory dotyczące interpretacji i stosowania postanowień niniejszego *Porozumienia* będą rozstrzygane poprzez negocjacje między poszczególnymi państwami, a w razie konieczności – na szczeblu szefów rządów i szefów państw.

Artykuł 10

Każda z Wysokich Umawiających się Stron zastrzega sobie prawo zawieszenia niniejszego Porozumienia lub poszczególnych jego artykułów, powiadamiając o tym sygnatariuszy z rocznym wyprzedzeniem.

Poprawki i uzupełnienia do postanowień niniejszego Porozumienia mogą być wprowadzone za zgodą wszystkich Wysokich Umawiających się Stron.

Artykuł 11

Wraz z podpisaniem niniejszego Porozumienia na terytoriach państw-sygnatariuszy nie dopuszcza się stosowania przepisów prawa państw trzecich, w tym byłego ZSRR.

Artykuł 12

Wysokie Umawiające się Strony gwarantują przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych, które wynikają dla nich z układów i umów byłego ZSRR.

Artykuł 13

Niniejsze Porozumienie nie dotyczy zobowiązań Wysokich Umawiających się Stron wobec państw trzecich.

Niniejsze Porozumienie jest otwarte dla wszystkich państw byłego ZSRR, a także dla innych państw, które podzielają cele i zasady niniejszego Porozumienia.

Artykuł 14

Oficjalną siedzibą organów koordynacyjnych Wspólnoty jest Mińsk.

Zawiesza się działalność organów byłego ZSRR na terytorium państw członkowskich Wspólnoty.

Podpisano w Mińsku 8 grudnia 1991 roku w trzech egzemplarzach, każdy w języku białoruskim, rosyjskim i ukraińskim, przy czym wszystkie trzy teksty mają jednakową moc.

Mińsk, 8 grudnia 1991 roku

**PROTOKÓŁ
DO POROZUMIENIA O UTWORZENIU WSPÓLNOTY
NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW
podpisanego 8 grudnia 1991 r. w Mińsku
przez Republikę Białoruś, Federację Rosyjską (RFSRR), Ukrainę**

Republika Azerbejdżańska, Republika Armenii, Republika Białoruś, Republika Kazachstanu, Republika Kirgiska, Republika Mołdawii, Federacja Rosyjska (RFSRR), Republika Tadżykistanu, Turkmenistan, Republika Uzbekistanu i Ukraina – działając na równoprawnych zasadach jako Wysokie Umawiające się Strony – tworzą Wspólnotę Niepodległych Państw.

Porozumienie o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw, wiążące dla każdej z Wysokich Umawiających się Stron, wchodzi w życie w momencie jego ratyfikacji.

Na podstawie *Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw*, po uwzględnieniu zastrzeżeń zgłoszonych przy jego ratyfikacji, zostaną opracowane dokumenty regulujące współpracę w ramach Wspólnoty.

Niniejszy Protokół stanowi integralną część *Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw*.

Podpisano w Ałma Acie 21 grudnia 1991 roku w jednym egzemplarzu w językach: azerbejdżańskim, ormiańskim, białoruskim, kazaskim, kirgiskim, mołdawskim, rosyjskim, tadżyckim, turkmeńskim, uzbeckim i ukraińskim. Wszystkie teksty mają jednakową moc. Egzemplarz oryginalny zostanie złożony w Archiwum Rządu Republiki Białoruś, które przekaże Wysokim Umawiającym się Stronom uwierzytelnione odpisy niniejszego Protokołu.

Ałma Ata, 21 grudnia 1991 roku

DEKLARACJA AŁMACKA

Niepodległe państwa

Republika Azerbejdżańska, Republika Armenii, Republika Białoruś, Republika Kazachstanu, Republika Kirgiska, Republika Mołdawii, Federacja Rosyjska (RFSRR), Republika Tadżykistanu, Turkmenistan, Republika Uzbekistanu i Ukraina,

kierując się dążeniem do zbudowania demokratycznych państw prawa i rozwijania swych stosunków na zasadach wzajemnego uznania i poszanowania suwerenności państwowej oraz suwerennej równości, niezbywalnego prawa do samostanowienia, na zasadach równości i nieingerencji w sprawy wewnętrzne, rezygnacji z użycia siły i groźby użycia siły, nacisku ekonomicznego lub jakichkolwiek innych metod nacisku, pokojowego regulowania sporów, poszanowania praw i wolności człowieka, w tym praw mniejszości narodowych, dobrowolnego przestrzegania zobowiązań i innych powszechnych zasad oraz norm prawa międzynarodowego;

uznając i respektując integralność terytorialną stron i nienaruszalność istniejących granic;

w przeświadczeniu, że umacnianie mających głębokie historyczne tradycje stosunków przyjaźni, dobrego sąsiedztwa i korzystnej dla wszystkich stron współpracy odpowiada żywotnym interesom narodów i służy sprawie pokoju i bezpieczeństwa;

świadome swej odpowiedzialności za zachowanie pokoju wewnętrznego i porozumienia między narodami;

potwierdzając wierność celom i zasadom *Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw*,

oświadczają, co następuje:

Współpraca państw członkowskich Wspólnoty będzie się odbywać na zasadach równoprawności za pośrednictwem organów koordynacyjnych, powołanych na zasadzie parytetu i działających w trybie określonym przez umowy między państwami Wspólnoty, która nie jest ani państwem, ani strukturą ponadpaństwową.

W celu zagwarantowania stabilności strategicznej i bezpieczeństwa międzynarodowego zachowuje się zjednoczone dowództwo sił strategicznych i wspólną kontrolę nad bronią jądrową; sygnatariusze uszanują dążenia stron do uzyskania statusu państwa bezatomowego i (lub) państwa neutralnego.

Wspólnota Niepodległych Państw jest otwarta – za zgodą wszystkich jej członków – dla państw członkowskich byłego ZSRR, a także innych państw, które podzielają cele i zasady Wspólnoty.

Potwierdzamy swą gotowość do współpracy na rzecz kształtowania i rozwijania wspólnej przestrzeni gospodarczej, rynku europejskiego i eurazjatyckiego.

Wraz z utworzeniem Wspólnoty Niepodległych Państw Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich przestaje istnieć.

Państwa członkowskie Wspólnoty gwarantują – zgodnie ze swymi procedurami konstytucyjnymi – przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych wynikających z umów i porozumień byłego ZSRR.

Państwa członkowskie Wspólnoty zobowiązują się do ścisłego przestrzegania zasad niniejszej Deklaracji.

Ałma Ata, 21 grudnia 1991 roku

POSTANOWIENIE RADY SZEFÓW PAŃSTW WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

Państwa członkowskie Wspólnoty, na podstawie art. 12. Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw,

kierując się dążeniem każdego państwa do przestrzegania zobowiązań wynikających z *Karty Narodów Zjednoczonych* oraz do uczestniczenia w działalności tej organizacji w charakterze pełnoprawnych członków;

ze względu na to, że Republika Białoruś, ZSRR i Ukraina są członkami-założycielami ONZ;

wyrażając zadowolenie z faktu, iż suwerenne państwa Republika Białoruś i Ukraina są nadal członkami ONZ;

w przeświadczeniu o konieczności współpracy na rzecz umacniania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w myśl zasad *Karty Narodów Zjednoczonych* i w interesie swych narodów i całej wspólnoty międzynarodowej,

postanowiły:

1. Państwa Wspólnoty poprą Rosję w jej staraniach o przejęcie członkostwa ZSRR w ONZ, a także stałego członkostwa w Radzie Bezpieczeństwa i innych organizacjach międzynarodowych.

2. Republika Białoruś, RFSRR, Ukraina poprą starania innych państw Wspólnoty o przyjęcie ich jako pełnoprawnych członków w skład ONZ i innych organizacji międzynarodowych.

Podpisano w Ałma Acie 21 grudnia 1991 roku w jednym egzemplarzu w językach: azerbejdżańskim, ormiańskim, białoruskim, kazaskim, kirgiskim, mołdawskim, rosyjskim, tadżyckim, turkmeńskim, uzbeckim i ukraińskim. Wszystkie teksty mają jednakową moc. Egzemplarz oryginalny zostanie złożony w archiwum Rządu Republiki Białoruś, który przekaże Wysokim Umawiającym się Stronom uwierzytelnione odpisy niniejszego Protokołu.

Ałma Ata, 21 grudnia 1991 roku

**POROZUMIENIE
W SPRAWIE POWOŁANIA ORGANÓW KOORDYNACYJNYCH
WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW**

1. W celu rozstrzygania problemów, związanych z koordynacją działalności państw Wspólnoty, będących przedmiotem wspólnych zainteresowań, tworzy się najwyższy organ Wspólnoty – Radę Szefów Państw, a także Radę Szefów Rządów.

2. Przedstawicielom pełnomocnym państw Wspólnoty powierza się przedłożenie w terminie do 30 grudnia 1991 roku do rozpatrzenia przez Radę Szefów Państw wniosków w sprawie likwidacji organów byłego ZSRR oraz powołania organów koordynacyjnych Wspólnoty.

Ałma Ata, 21 grudnia 1991 roku

STATUT WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

Państwa, które dobrowolnie utworzyły Wspólnotę Niepodległych Państw (zwaną dalej Wspólnotą),

uznając za podstawę wspólne tradycje historyczne swoich narodów i związki między nimi,
działając zgodnie z ogólnie uznanymi zasadami i normami prawa międzynarodowego, postanowieniami *Karty Narodów Zjednoczonych*, *Aktu Końcowego KBWE* i innych dokumentów Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie,

kierując się dążeniem do zapewnienia wspólnym wysiłkiem rozwoju gospodarczego i społecznego swych narodów,

zdecydowane wcielać w życie ustalenia *Porozumienia o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw*, *Protokołu do tego Porozumienia*, a także ustalenia *Deklaracji Almackiej*,

rozwijając współpracę na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz ładu społecznego i zgody między narodami,

pragnąc stworzyć warunki do zachowania i rozwoju kultur wszystkich narodów państw członkowskich,

pragnąc doskonalić mechanizmy współpracy w ramach Wspólnoty i zwiększać ich skuteczność,
postanowiły przyjąć Statut Wspólnoty i uzgodniły, co następuje:

ROZDZIAŁ I CELE I ZASADY

Artykuł 1

Wspólnota opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich jej członków. Państwa członkowskie są samodzielnymi i równoprawnymi podmiotami prawa międzynarodowego.

Wspólnota służy dalszemu rozwojowi i umacnianiu stosunków przyjaźni, dobrego sąsiedztwa, zgody pomiędzy narodami, zaufania, wzajemnego zrozumienia i korzystnej dla wszystkich stron współpracy między państwami członkowskimi.

Wspólnota nie jest państwem i nie ma uprawnień ponadnarodowych.

Artykuł 2

Cele Wspólnoty są następujące:

- współpraca polityczna, gospodarcza, współpraca w dziedzinie ekologii, stosunków międzyludzkich, kultury i in.;
- wszechstronny i równomierny rozwój społeczno-gospodarczy państw członkowskich w ramach wspólnej przestrzeni gospodarczej, kooperacja między państwami i integracja;

- zagwarantowanie praw człowieka i podstawowych swobód zgodnie z ogólnie uznanymi zasadami i normami prawa międzynarodowego oraz dokumentami KBWE;
- współdziałanie państw członkowskich na rzecz pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, podjęcie skutecznych działań zmierzających do redukcji zbrojeń i wydatków na cele wojskowe, likwidacji broni jądrowej i innych rodzajów broni masowej zagłady, osiągnięcia powszechnego i pełnego rozbrojenia;
- umożliwienie obywatelom państw członkowskich swobodnego kontaktowania się i przemieszczania na obszarze Wspólnoty;
- wzajemna pomoc prawna i współpraca w wielu sferach stosunków prawnych;
- pokojowe rozwiązywanie sporów i konfliktów między państwami Wspólnoty.

Artykuł 3

Państwa członkowskie, realizując cele Wspólnoty zgodnie z ogólnie uznanymi normami prawa międzynarodowego oraz *Aktu Końcowego KBWE*, opierają swoje stosunki na niżej wymienionych wzajemnie powiązanych równorzędnych zasadach:

- poszanowanie suwerenności państw członkowskich, niezbywalnego prawa narodów do samostanowienia i do decydowania o własnym losie bez ingerencji z zewnątrz;
- nienaruszalność granic państwowych, uznanie istniejących granic i rezygnacja ze sprzecznych z prawem zdobyczy terytorialnych;
- integralność terytorialna państw i rezygnacja z wszelkich działań zmierzających do podziału terytoriów innych państw;
- powstrzymanie się od użycia siły, a także groźby użycia siły, przeciwko niezawisłości państwa członkowskiego;
- pokojowe rozwiązywanie sporów tak, aby nie zagrożony był międzynarodowy pokój, bezpieczeństwo i sprawiedliwość;
- nadrzędność prawa międzynarodowego w stosunkach między państwami;
- nieingerencja w sprawy wewnętrzne i sprawy zagraniczne państw członkowskich;
- poszanowanie praw człowieka i podstawowych swobód bez względu na rasę, przynależność etniczną, język, wyznanie, przekonania polityczne i in.;
- sumienne wykonywanie zobowiązań wynikających z dokumentów Wspólnoty, również z niniejszego Statutu;
- wzajemne poszanowanie interesów państw członkowskich oraz Wspólnoty jako całości, udzielanie za zgodą wszystkich państw członkowskich pomocy we wszystkich dziedzinach stosunków wzajemnych;
- łączenie wysiłków na rzecz zapewnienia życia w pokoju narodom państw członkowskich Wspólnoty, pomoc wzajemna i zagwarantowanie państwom członkowskim rozwoju politycznego, gospodarczego i społecznego;
- rozwój korzystnej dla wszystkich stron współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej, pogłębianie procesów integracyjnych;
- duchowe zbliżenie narodów, oparte na wzajemnym poszanowaniu odrębności, ścisła współpraca w dziedzinie ochrony dóbr kultury i wymiany kulturalnej.

Artykuł 4

Do dziedzin współdziałania państw członkowskich, realizowanego na zasadzie równoprawności za pośrednictwem wspólnych instytucji koordynacyjnych, zgodnie ze zobowiązaniami przyjętymi przez państwa członkowskie w ramach Wspólnoty, należą:

- zagwarantowanie praw człowieka i podstawowych wolności;
- koordynacja działań w sferze polityki zagranicznej;

STATUT WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

- współpraca w kształtowaniu i rozwoju wspólnej przestrzeni gospodarczej, rynku europejskiego i eurazjatyckiego oraz polityki celnej;
- współpraca w dziedzinie rozwoju sieci komunikacyjnej i łączności;
- ochrona zdrowia i środowiska naturalnego;
- kwestie polityki społecznej i migracyjnej;
- walka ze zorganizowaną przestępczością;
- współpraca w zakresie polityki obronnej i ochrony granic zewnętrznych.

Niniejsza lista może zostać rozszerzona za zgodą państw członkowskich.

Artykuł 5

Podstawową bazę prawną stosunków międzypaństwowych w ramach Wspólnoty stanowią porozumienia dwustronne i wielostronne dotyczące różnych dziedzin stosunków wzajemnych.

Porozumienia zawarte w ramach Wspólnoty powinny być zgodne z jej celami i zasadami oraz ze zobowiązaniami państw członkowskich wynikającymi z niniejszego Statutu.

Artykuł 6

Państwa członkowskie podejmują wspólne działania na rzecz rozwoju współpracy między organami państwowymi, organizacjami społecznymi i strukturami gospodarczymi.

ROZDZIAŁ II CZŁONKOSTWO

Artykuł 7

Państwami założycielskimi Wspólnoty są państwa, które do chwili przyjęcia niniejszego Statutu podpisały i ratyfikowały *Porozumienie o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw* z dnia 8 grudnia 1991 roku oraz *Protokół* do tego *Porozumienia* z dnia 21 grudnia 1991 roku.

Państwami członkowskimi Wspólnoty są te państwa założycielskie, które przyjmą zobowiązania wynikające z niniejszego Statutu w ciągu roku od chwili jego zatwierdzenia przez Radę Szefów Państw.

Członkiem Wspólnoty może zostać także państwo, które podziela cele i zasady Wspólnoty oraz podejmie zobowiązania wynikające z niniejszego Statutu. Zgodę na przyjęcie nowego członka wyrazić muszą wszystkie państwa członkowskie.

Artykuł 8

Na mocy decyzji Rady Szefów Państw w charakterze członka stowarzyszonego do Wspólnoty może przyłączyć się państwo, pragnące uczestniczyć tylko w niektórych formach jej działalności na warunkach określonych w porozumieniu o członkach stowarzyszonych.

Na mocy decyzji Rady Szefów Państw w posiedzeniach organów Wspólnoty mogą uczestniczyć w charakterze obserwatorów przedstawiciele innych państw.

Kwestie udziału członków stowarzyszonych i obserwatorów w pracach organów Wspólnoty regulują przepisy proceduralne tychże organów.

Artykuł 9

Państwo członkowskie ma prawo do wystąpienia ze Wspólnoty. O swym zamiarze powiadamia ono pisemnie depozytariusza niniejszego Statutu z rocznym wyprzedzeniem.

Zobowiązania wynikające z przyjęcia niniejszego Statutu są dla takich państw wiążące dopóty, dopóki nie zostaną wykonane.

Artykuł 10

Naruszenie przez państwo członkowskie niniejszego Statutu, systematyczne niewypełnianie przez państwo zobowiązań wynikających z porozumień zawartych w ramach Wspólnoty lub decyzji organów Wspólnoty rozpatruje Rada Szefów Państw.

Wobec takiego państwa mogą zostać zastosowane sankcje przewidziane w prawie międzynarodowym.

ROZDZIAŁ III BEZPIECZEŃSTWO ZBIOROWE I WSPÓŁPRACA WOJSKOWO-POLITYCZNA

Artykuł 11

Państwa członkowskie uzgadniają politykę w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego, rozbrojenia, kontroli zbrojeń, formowania Sił Zbrojnych; i utrzymują bezpieczeństwo we Wspólnocie, m.in. za pośrednictwem grup obserwatorów wojskowych i wspólnych sił pokojowych.

Artykuł 12

W sytuacji zagrożenia suwerenności, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej jednego lub kilku państw członkowskich albo zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa państwa członkowskie niezwłocznie przystępują do wzajemnych konsultacji w celu uzgodnienia stanowiska i podjęcia środków zmierzających do zlikwidowania zagrożenia. Nie wyklucza się operacji pokojowych i użycia w razie konieczności Sił Zbrojnych w myśl prawa do samoobrony indywidualnej i zbiorowej, sformułowanego w artykule 51. *Karty Narodów Zjednoczonych*.

Decyzję o wspólnym użyciu Sił Zbrojnych podejmuje Rada Szefów Państw Wspólnoty lub zainteresowane państwa członkowskie Wspólnoty z uwzględnieniem własnego ustawodawstwa.

Artykuł 13

Każde państwo członkowskie podejmuje odpowiednie środki na rzecz zagwarantowania spokoju na granicach zewnętrznych państw członkowskich Wspólnoty. Państwa członkowskie na zasadach konsensusu koordynują działalność wojsk ochrony pogranicza i innych kompetentnych służb, odpowiedzialnych za przestrzeganie przepisów przekraczania granic zewnętrznych państw członkowskich.

Artykuł 14

Najwyższym organem Wspólnoty do spraw obrony i ochrony granic zewnętrznych państw członkowskich jest Rada Szefów Państw. Działalność wojskowo-ekonomiczną Wspólnoty koordynuje Rada Szefów Rządów.

Współdziałanie państw członkowskich w dziedzinie realizacji porozumień międzynarodowych oraz rozwiązywania innych problemów związanych z bezpieczeństwem i rozbrojeniem odbywa się poprzez wspólne konsultacje.

Artykuł 15

Szczegółowe zagadnienia współpracy wojskowo-politycznej regulują odrębne porozumienia.

ROZDZIAŁ IV ZAPOBIEGANIE KONFLIKTOM I ZAŻEGNYWANIE SPORÓW

Artykuł 16

Państwa członkowskie podejmują wszystkie możliwe środki w celu zapobieżenia konfliktom, zwłaszcza na tle etnicznym i wyznaniowym, które mogłyby doprowadzić do łamania praw człowieka.

Za zgodą wszystkich członków udzielają sobie nawzajem pomocy w rozwiązywaniu takich konfliktów, także na forum organizacji międzynarodowych.

Artykuł 17

Państwa członkowskie Wspólnoty będą się powstrzymywały od działań godzących w dobro innych państw członkowskich i mogących spowodować zaostrzenie ewentualnych konfliktów.

Państwa członkowskie będą w dobrej wierze i w duchu współpracy dążyły do sprawiedliwego pokojowego rozstrzygnięcia konfliktów wzajemnych poprzez rokowania lub porozumienia co do alternatywnych procedur uregulowania sporu.

Jeżeli państwa członkowskie nie zdołają zażegnać konfliktu za pomocą środków wymienionych w ustępie drugim niniejszego artykułu, mogą przekazać go do rozpatrzenia Radzie Szefów Państw.

Artykuł 18

Rada Szefów Państw ma prawo w każdym stadium sporu, którego trwanie może zagrozić utrzymaniu pokoju lub bezpieczeństwa we Wspólnocie, zalecić stronom odpowiednią procedurę lub metody jego uregulowania.

ROZDZIAŁ V WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE GOSPODARKI, POLITYKI SPOŁECZNEJ I PRAWA

Artykuł 19

Państwa członkowskie współpracują w dziedzinie gospodarki oraz polityki społecznej w realizacji następujących zadań:

- utworzenie wspólnej przestrzeni gospodarczej na bazie stosunków rynkowych i swobodnego przepływu towarów, usług, kapitału oraz siły roboczej;
- koordynacja polityki społecznej, opracowanie wspólnych programów społecznych i działań na rzecz łagodzenia napięć społecznych, będących wynikiem reform gospodarczych;
- rozwój sieci komunikacyjnej, łączności i systemu energetycznego;
- koordynacja polityki finansowo-kredytowej;
- działanie na rzecz rozwoju więzi handlowo-gospodarczych między państwami członkowskimi;
- popieranie i wzajemna ochrona inwestycji;
- dążenie do standaryzacji i atestacji produkcji przemysłowej i towarów;
- ochrona prawna własności intelektualnej;
- popieranie rozwoju wspólnej przestrzeni informacyjnej;

- podjęcie wspólnych działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego, wzajemna pomoc w likwidacji skutków klęsk ekologicznych oraz innych sytuacji wyjątkowych;
- realizacja wspólnych projektów i programów w dziedzinie nauki, techniki, oświaty, ochrony zdrowia, kultury i sportu.

Artykuł 20

Państwa członkowskie współpracują w dziedzinie prawa, m.in. poprzez zawieranie porozumień dwustronnych i wielostronnych o udzielaniu pomocy prawnej oraz dążą do zminimalizowania rozbieżności w ustawodawstwie poszczególnych państw Wspólnoty.

W przypadku rozbieżności między przepisami prawnymi państw członkowskich regulującymi stosunki w sferach wspólnej działalności, państwa członkowskie prowadzą konsultacje i rozmowy w celu opracowania propozycji umożliwiających likwidację tych rozbieżności.

ROZDZIAŁ VI ORGANY WSPÓLNOTY

Rada Szefów Państw i Rada Szefów Rządów

Artykuł 21

Najwyższym organem Wspólnoty jest Rada Szefów Państw.

Rada Szefów Państw, w której skład wchodzi działacze państwowi najwyższego szczebla wszystkich państw członkowskich, rozpatruje i rozstrzyga zasadnicze kwestie działalności członków Wspólnoty w sferze ich wspólnych interesów.

Rada Szefów Państw zbiera się na posiedzenia dwa razy do roku. Nadzwyczajne posiedzenie Rady może zostać zwołane na wniosek jednego z państw członkowskich.

Artykuł 22

Rada Szefów Rządów koordynuje współpracę organów władzy wykonawczej państw członkowskich w dziedzinach będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania: gospodarczej, społecznej i innych.

Rada Szefów Rządów zbiera się na posiedzenia cztery razy do roku. Nadzwyczajne posiedzenie Rady może zostać zwołane na wniosek rządu jednego z państw członkowskich.

Artykuł 23

Decyzje Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów podejmowane są jednogłośnie – na zasadzie konsensusu. Każde państwo może wyrazić *désintéressement* wobec jakiejś kwestii, lecz nie należy tego traktować jako przeszkody do podjęcia decyzji.

Rada Szefów Państw i Rada Szefów Rządów mogą odbywać wspólne posiedzenia.

Tryb pracy Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów określają *Przepisy proceduralne*.

Artykuł 24

Szefowie państw i szefowie rządów przewodniczą obradom Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów w kolejności nazw państw członkowskich Wspólnoty według alfabetu rosyjskiego.

Posiedzenia Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów odbywają się z reguły w Mińsku.

Artykuł 25

Rada Szefów Państw i Rada Szefów Rządów powołują organy robocze i pomocnicze, zarówno tymczasowe, jak i stałe.

W skład tych organów wchodzi przedstawiciele państw członkowskich, posiadający odpowiednie pełnomocnictwa.

Do udziału w ich posiedzeniach mogą zostać zaproszeni eksperci i konsultanci.

Artykuł 26

W celu rozwiązania problemów współpracy w konkretnych dziedzinach oraz opracowania zaleceń dla Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów zwołuje się narady szefów odpowiednich organów państwowych.

Rada Ministrów Spraw Zagranicznych

Artykuł 27

Rada Ministrów Spraw Zagranicznych na podstawie decyzji Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów koordynuje politykę zagraniczną państw członkowskich, łącznie z ich działalnością w organizacjach międzynarodowych, oraz przeprowadza konsultacje na temat zagadnień polityki światowej będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania.

Rada Ministrów Spraw Zagranicznych działa na podstawie *Regulaminu*, zatwierdzonego przez Radę Szefów Państw.

Komitet Koordynacyjno-Konsultacyjny

Artykuł 28

Komitet Koordynacyjno-Konsultacyjny jest stałym organem koordynacyjnym Wspólnoty.

Wykonując decyzje Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów, Komitet:

- przygotowuje i zgłasza wnioski dotyczące współpracy w ramach Wspólnoty oraz zacieśniania więzi społeczno-gospodarczych;
- działa na rzecz realizacji umów w konkretnych dziedzinach wzajemnej współpracy gospodarczej;
- organizuje narady przedstawicieli i ekspertów w celu opracowania projektów dokumentów, prezentowanych na posiedzeniach Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów;
- przygotowuje posiedzenia Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów;
- udziela pomocy innym organom Wspólnoty.

Artykuł 29

W skład Komitetu Koordynacyjno-Konsultacyjnego wchodzi po dwóch stałych przedstawicieli pełnomocnych każdego państwa członkowskiego Wspólnoty oraz koordynator Komitetu, mianowany przez Radę Szefów Państw.

Obsługę organizacyjno-techniczną prac Rady Szefów Państw, Rady Szefów Rządów oraz innych organów Wspólnoty przy Komitecie Koordynacyjno-Konsultacyjnym zapewnia Sekretariat, na którego czele stanie koordynator Komitetu –wiceprzewodniczący Komitetu Koordynacyjno-Konsultacyjnego.

Komitet działa zgodnie z *Regulaminem*, zatwierdzonym przez Radę Szefów Państw.

Siedzibą Komitetu jest Mińsk.

**Rada Ministrów Obrony
Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych**

Artykuł 30

Rada Ministrów Obrony jest organem Rady Szełów Państw do spraw polityki wojskowej oraz rozwoju sił zbrojnych państw członkowskich.

Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych kieruje Zjednoczonymi Siłami Zbrojnymi, a także sprawuje nadzór nad grupami obserwatorów wojskowych i wspólnymi siłami pokojowymi Wspólnoty.

Rada Ministrów oraz Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych działają zgodnie z odpowiednimi przepisami, zatwierdzonymi przez Radę Szełów Państw.

Rada Dowódców Wojsk Ochrony Pogranicza

Artykuł 31

Rada Dowódców Wojsk Ochrony Pogranicza jest organem Rady Szełów Państw do spraw ochrony granic zewnętrznych państw członkowskich i zapewnienia spokoju na granicach.

Rada Dowódców Wojsk Ochrony Pogranicza działa zgodnie z odpowiednim *Regulaminem*, zatwierdzonym przez Radę Szełów Państw.

Trybunał Gospodarczy

Artykuł 32

Trybunał Gospodarczy czuwa nad wykonaniem zobowiązań gospodarczych w ramach Wspólnoty.

Do kompetencji Trybunału Gospodarczego należy rozstrzyganie sporów, zaistniałych w toku realizacji zobowiązań gospodarczych. Trybunał może rozstrzygać również inne spory, które zostaną mu przekazane na mocy porozumienia państw członkowskich.

Trybunał Gospodarczy jest uprawniony do interpretacji przepisów porozumień i innych gospodarczych aktów Wspólnoty.

Trybunał Gospodarczy działa zgodnie z *Porozumieniem o statusie Trybunału Gospodarczego* i własnym *Regulaminem*, zatwierdzonym przez Radę Szełów Państw.

Siedzibą Trybunału Gospodarczego jest Mińsk.

Komisja Praw Człowieka

Artykuł 33

Komisja Praw Człowieka jest organem doradczym Wspólnoty i czuwa nad wykonaniem zobowiązań w dziedzinie praw człowieka, przyjętych przez państwa członkowskie Wspólnoty.

Komisja składa się z przedstawicieli państw członkowskich Wspólnoty i działa zgodnie z *Regulaminem*, zatwierdzonym przez Radę Szełów Państw.

Siedzibą Komisji Praw Człowieka jest Mińsk.

Organy współpracy branżowej

Artykuł 34

Na podstawie porozumień państw członkowskich o współpracy w dziedzinie gospodarki, polityki społecznej i in. mogą zostać powołane organy współpracy branżowej, które opracowują zasady i przepisy takiej współpracy oraz podejmują działania na rzecz ich realizacji.

Organy współpracy branżowej (rady, komitety) pełnią funkcje, przewidziane przez niniejszy *Statut* oraz odpowiednie przepisy, gwarantują wszechstronne rozpatrzenie i rozwiązanie problemów współpracy w odpowiednich dziedzinach.

W skład organów współpracy branżowej wchodzi szefowie odpowiednich organów władzy wykonawczej państw członkowskich.

Organy współpracy branżowej formułują zalecenia w zakresie swoich kompetencji, a w szczególnych przypadkach zgłaszają wnioski do rozpatrzenia przez Radę Szefów Rządów.

Język roboczy Wspólnoty

Artykuł 35

Językiem roboczym Wspólnoty jest język rosyjski.

ROZDZIAŁ VII WSPÓLPRACA MIĘDZYPARLAMENTARNA

Artykuł 36

Zgromadzenie Międzyparlamentarne prowadzi konsultacje, rozpatruje zagadnienia współpracy w ramach Wspólnoty, opracowuje wspólne wnioski dotyczące działalności parlamentów narodowych.

Artykuł 37

Zgromadzenie Międzyparlamentarne składa się z delegacji parlamentarnych.

Organizacją działalności Zgromadzenia Międzyparlamentarnego zajmuje się Rada Zgromadzenia, złożona z szefów delegacji parlamentarnych.

Kwestie formalne działalności Zgromadzenia Międzyparlamentarnego określa jego *Regulamin*.

Siedzibą Zgromadzenia Międzyparlamentarnego jest Sankt Petersburg.

ROZDZIAŁ VIII FINANSOWANIE

Artykuł 38

Wydatki na działalność organów Wspólnoty są dzielone pomiędzy państwa członkowskie i ustalone zgodnie ze specjalnymi porozumieniami o budżecie organów Wspólnoty.

Budżety organów Wspólnoty są zatwierdzane przez Radę Szefów Państw na wniosek Rady Szefów Rządów.

Artykuł 39

Kwestie działalności finansowo-gospodarczej organów Wspólnoty są rozpatrywane w trybie określonym przez Radę Szefów Rządów.

Artykuł 40

Państwa członkowskie ponoszą wydatki związane z udziałem ich przedstawicieli oraz ekspertów i konsultantów w naradach i pracach organów Wspólnoty.

ROZDZIAŁ IX POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 41

Niniejszy *Statut* podlega ratyfikacji przez państwa założycielskie zgodnie z ich procedurami konstytucyjnymi.

Akty ratyfikacji zostaną przekazane Rządowi Republiki Białoruś, który powiadomi o przyjęciu w depozyt każdego aktu pozostałe państwa założycielskie.

Niniejszy *Statut* nabiera mocy prawnej z chwilą zdeponowania aktów ratyfikacyjnych wszystkich państw założycielskich lub też po upływie roku od przyjęcia niniejszego *Statutu* w przypadku tych państw założycielskich, które złożyły swoje akty ratyfikacyjne.

Artykuł 42

Każde państwo członkowskie może zgłosić propozycję poprawek do niniejszego Statutu. Zgłoszone poprawki rozpatrywane są zgodnie z przepisami proceduralnymi Rady Szełów Państw.

Poprawki do niniejszego Statutu zatwierdza Rada Szełów Państw. Wchodzą one w życie po ratyfikowaniu ich przez wszystkie państwa członkowskie zgodnie z ich procedurami konstytucyjnymi z chwilą otrzymania przez Rząd Republiki Białoruś ostatniego aktu ratyfikacyjnego.

Artykuł 43

Państwa założycielskie Wspólnoty mogą przy ratyfikacji niniejszego Statutu wprowadzić klauzule lub złożyć oświadczenia dotyczące rozdziałów III, IV i VII oraz artykułów 28, 30, 31, 32, 33.

Artykuł 44

Niniejszy Statut zostanie zarejestrowany zgodnie z artykułem 102. *Karty Narodów Zjednoczonych*.

Artykuł 45

Niniejszy Statut sporządzony został w jednym egzemplarzu w językach państwowych państw założycielskich Wspólnoty. Oryginał przechowywany jest w Archiwum Rządu Republiki Białoruś, które przekazuje wszystkim państwom założycielskim jego uwierzytelnione odpisy.

Niniejszy Statut został przyjęty 22 stycznia 1993 roku na posiedzeniu Rady Szełów Państw w Mińsku.

UKŁAD O BEZPIECZEŃSTWIE ZBIOROWYM

Państwa-strony niniejszego Układu, zwane dalej "państwami członkowskimi",

 kierując się deklaracjami o suwerenności Niepodległych Państw,
 uwzględniając utworzenie przez państwa członkowskie własnych Sił Zbrojnych,
 podejmując skoordynowane działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa zbiorowego,

 uznając konieczność ścisłego przestrzegania układów dotyczących redukcji uzbrojenia, Sił Zbrojnych i umacniania środków zaufania,

postanowili, co następuje:

Artykuł 1

Państwa członkowskie potwierdzają swoje zobowiązanie do niestosowania siły lub groźby jej użycia w stosunkach międzypaństwowych. Wszelkie rozbieżności między sobą a innymi państwami zobowiązują się rozwiązywać środkami pokojowymi.

Państwa członkowskie nie będą zawierać sojuszy wojskowych ani należeć do jakichkolwiek koalicji państw, nie będą także uczestniczyć w działaniach wymierzonych przeciwko innemu państwu członkowskiemu.

W wypadku utworzenia w Europie i Azji systemu bezpieczeństwa zbiorowego i zawarcia w tym celu układów o bezpieczeństwie zbiorowym, do czego będą wytrwale zmierzać wszystkie układające się strony, państwa członkowskie niezwłocznie przystąpią do konsultacji wzajemnych w celu wniesienia niezbędnych poprawek do niniejszego Układu.

Artykuł 2

Państwa członkowskie będą konsultować się we wszystkich ważnych kwestiach bezpieczeństwa międzynarodowego dotyczących ich interesów i uzgadniać stanowisko w tej sprawie.

W wypadku, kiedy zagrożone byłoby bezpieczeństwo, integralność terytorialna, suwerenność jednego lub kilku państw członkowskich, albo pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe, państwa członkowskie przystąpią niezwłocznie do konsultacji w celu uzgodnienia stanowisk i podjęcia środków mających na celu likwidację zagrożenia.

Artykuł 3

Państwa członkowskie powołują Radę Bezpieczeństwa Zbiorowego, w której skład wejdą szefowie państw członkowskich i głównodowodzący Zjednoczonych Sił Zbrojnych Wspólnoty Niepodległych Państw.

Artykuł 4

Jeżeli jedno z państw członkowskich padnie ofiarą agresji ze strony jakiegokolwiek państwa lub grupy państw, zostanie to potraktowane jako akt agresji przeciwko wszystkim sygnatariuszom niniejszego Układu.

W razie agresji przeciwko któremukolwiek państwu członkowskiemu wszystkie pozostałe państwa członkowskie udzielą mu niezbędnej pomocy, również wojskowej, oraz wesprą posiadanymi środkami w myśl prawa do obrony zbiorowej na podstawie artykułu 51. *Karty Narodów Zjednoczonych*.

Państwa członkowskie niezwłocznie powiadomią Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych o środkach zastosowanych na podstawie niniejszego artykułu. Podejmując te działania, państwa członkowskie będą respektować odpowiednie postanowienia *Karty Narodów Zjednoczonych*.

Artykuł 5

Rada Bezpieczeństwa Zbiorowego i tworzone przez nią organy zgodnie z niniejszym Układem zobowiązują się do koordynowania i zapewnienia warunków do wspólnych działań państw członkowskich. Do czasu powołania w/w organów koordynację działalności Sił Zbrojnych państw członkowskich powierza się Naczelnemu Dowództwu Zjednoczonych Sił Zbrojnych Wspólnoty.

Artykuł 6

Decyzję o użyciu Sił Zbrojnych w celu odparcia agresji zgodnie z artykułem 3. niniejszego Układu podejmują szefowie państw członkowskich.

Siły Zbrojne mogą być wykorzystane poza terytorium państw członkowskich jedynie w imię bezpieczeństwa międzynarodowego zgodnie z *Kartą Narodów Zjednoczonych* i ustawodawstwem sygnatariuszy niniejszego Układu.

Artykuł 7

Rozmieszczenie i funkcjonowanie obiektów systemu bezpieczeństwa zbiorowego na terytorium państw członkowskich regulują odrębne porozumienia.

Artykuł 8

Niniejszy Układ nie obejmuje praw i zobowiązań zawartych w innych obowiązujących układach i porozumieniach dwustronnych i wielostronnych podpisanych przez państwa członkowskie i nie jest skierowany przeciwko państwom trzecim.

Zgodnie z *Kartą Narodów Zjednoczonych* niniejszy Układ nie kwestionuje prawa państw członkowskich do indywidualnej i zbiorowej obrony przed agresją.

Państwa członkowskie zobowiązują się do niezawierania umów międzynarodowych sprzecznych z niniejszym Układem.

Artykuł 9

Wszelkie kwestie związane z interpretacją lub stosowaniem jakiegokolwiek postanowienia niniejszego Układu państwa członkowskie będą rozwiązywały wspólnie, w duchu przyjaźni, wzajemnego poszanowania i zrozumienia.

Poprawki do niniejszego Układu mogą być wprowadzane na wniosek jednego lub kilku państw członkowskich, do ich zatwierdzenia wymagana jest zgoda wszystkich sygnatariuszy.

Artykuł 10

Niniejszy Układ jest otwarty dla wszystkich zainteresowanych państw podzielających jego cele i zasady.

Artykuł 11

Niniejszy Układ został zawarty na pięć lat z możliwością przedłużenia.

Każde państwo członkowskie ma prawo wypowiedzenia warunków niniejszego Układu, jeżeli o swoim zamiarze powiadomi pozostałych uczestników z co najmniej sześciomiesięcznym wyprzedzeniem i wypełni wszystkie zobowiązania związane z odstąpieniem od Układu.

Niniejszy Układ podlega ratyfikacji przez wszystkie państwa, które go podpisały. Akty ratyfikacyjne zostaną przekazane Rządowi Republiki Białoruś, który niniejszym mianuje się depozytariuszem.

Niniejszy Układ nabiera mocy prawnej z chwilą zdeponowania przez sygnatariuszy aktów ratyfikacyjnych.

Podpisano w Taszkencie 15 maja 1992 r. w jednym oryginalnym egzemplarzu w języku rosyjskim. Oryginał będzie przechowywany w Archiwum Rządu Republiki Białoruś, które przekaże jego uwierzytelnione odpisy państwom-sygnatariuszom Układu.

POROZUMIENIE O UTWORZENIU UNII GOSPODARCZEJ

Państwa-sygnatariusze niniejszego Porozumienia zwane dalej Umawiającymi się Stronami,

opierając się na historycznej wspólnocie swych narodów i świadome potrzeby rozwijania i pogłębiania wszechstronnych i wzajemnie korzystnych kontaktów gospodarczych,

uznając suwerenność każdego państwa i potwierdzając swą wierność celom i zasadom dokumentów założycielskich o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw,

dążąc do zapewnienia korzystnych warunków dynamicznego i harmonijnego rozwoju gospodarek i realizacji reform mających na celu podniesienie poziomu życia ludności swych państw,

świadome obiektywnej konieczności kształtowania i rozwijania wspólnej przestrzeni gospodarczej opartej na swobodnym przepływie towarów, usług, siły roboczej i kapitałów oraz zacieśniania bezpośrednich kontaktów podmiotów gospodarczych Umawiających się Stron,

rozumiejąc wagę technologicznych powiązań wzajemnych zintegrowanego w wysokim stopniu potencjału naukowo-technicznego i przemysłowego państw,

dążąc do stworzenia warunków do organicznego włączenia swych gospodarek do gospodarki światowej,

kierując się powszechnie uznanymi normami prawa międzynarodowego,

powołują Unię Gospodarczą.

ROZDZIAŁ I CELE I ZASADY UNII GOSPODARCZEJ

Artykuł 1

Unię Gospodarczą tworzy się na zasadach dobrowolności udziału, poszanowania suwerenności, terytorialnej integralności, równości praw oraz wspólnej odpowiedzialności Umawiających się Stron za realizację przepisów niniejszego *Porozumienia*.

Umawiające się Strony w swej działalności w ramach Unii Gospodarczej kierują się następującymi międzynarodowymi zasadami prawnymi:

- nieingerencji w sprawy wewnętrzne, poszanowania praw i wolności człowieka;
- pokojowego rozwiązywania sporów i niestosowania jakichkolwiek form presji gospodarczej w stosunkach wzajemnych;
- odpowiedzialności za przyjęte zobowiązania;
- wyrzeczenia się wszelkich form dyskryminacji etnicznej i innej w stosunku do osób prawnych i fizycznych Umawiających się Stron;
- prowadzenia wzajemnych konsultacji w celu koordynacji stanowisk i podjęcia działań w przypadku agresji gospodarczej ze strony jednego lub kilku państw nie będących sygnatariuszami niniejszego *Porozumienia* wobec którejkolwiek z Umawiających się Stron.

Artykuł 2

Cele Unii Gospodarczej są następujące:

- zapewnienie warunków do harmonijnego rozwoju gospodarek Umawiających się Stron w celu podniesienia poziomu życia ludności;
- sukcesywne tworzenie wspólnej przestrzeni gospodarczej na bazie stosunków rynkowych;
- stworzenie równych możliwości i gwarancji dla wszystkich podmiotów gospodarczych;
- wspólna realizacja projektów gospodarczych stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania;
- rozwiązywanie wspólnymi siłami problemów ekologicznych oraz likwidacja skutków klęsk żywiołowych i katastrof.

Artykuł 3

Unia Gospodarcza zakłada:

- swobodny przepływ towarów, usług, kapitałów i siły roboczej;
- uzgodnioną politykę pieniężno-kredytową, budżetową, podatkową, cenową, politykę w dziedzinie handlu zagranicznego, politykę celną i dewizową;
- zunifikowane ustawodawstwo ekonomiczne Umawiających się Stron;
- wspólną bazę statystyczną.

Artykuł 4

Umawiające się Strony uzgodniły, że Unia Gospodarcza będzie tworzona poprzez stopniowe pogłębianie integracji i koordynowanie działań w toku realizacji reform gospodarczych za pośrednictwem:

- międzypaństwowego (wielostronnego) stowarzyszenia wolnego handlu;
- unii celnej;
- wspólnego rynku towarów, usług, kapitałów i siły roboczej;
- unii walutowej (pieniężnej).

Dla każdej z form integracji przewiduje się opracowanie kompleksu wzajemnie powiązanych przedsięwzięć, które powinny być zatwierdzone, a następnie zrealizowane zgodnie z odrębnymi porozumieniami.

ROZDZIAŁ II KONTAKTY GOSPODARCZO-HANDŁOWE

Artykuł 5

Zgodnie z art. 4. niniejszego Porozumienia w celu utworzenia międzypaństwowego stowarzyszenia wolnego handlu Umawiające się Strony uzgodniły, iż we wzajemnych stosunkach będą:

- stopniowo obniżać i znosić cła, podatki i opłaty oraz ilościowe i inne podobne w skutkach ograniczenia;
- unifikować ustawodawstwo celne, mechanizmy regulacji taryfowych i pozataryfowych;
- upraszczać procedurę celną;
- ujednolicać formy dokumentacji do prowadzenia statystyki celnej; stopniowo unifikować taryfy przewozowe, towarowe i pasażerskie oraz taryfy tranzytowe z zachowaniem zasady swobodnego tranzytu;
- nie dopuszczać do nie usankcjonowanego reeksportu do krajów trzecich.

Artykuł 6

Powołując unię celną i całkowicie znosząc regulacje taryfowe i pozataryfowe, dotyczące przepływu towarów, robót i usług, Umawiające się Strony uzgodniły:

- wprowadzenie jednolitej taryfy celnej we współpracy zagranicznej z państwami nie będącymi sygnatariuszami niniejszego Porozumienia;
- koordynację polityki w dziedzinie handlu zagranicznego wobec państw nie będących sygnatariuszami niniejszego *Porozumienia*.

Artykuł 7

W toku przechodzenia do wspólnego rynku Umawiające się Strony:

- stworzą niezbędne warunki prawne, ekonomiczne i organizacyjne do swobodnego przepływu kapitałów i siły roboczej;
- stworzą warunki uczciwej konkurencji, do wprowadzenia mechanizmu regulacji antymonopolowych włącznie;
- będą realizowały uzgodnioną politykę w dziedzinie rozwoju transportu i komunikacji, mającą na celu osiągnięcie rytmicznych przewozów towarowych i pasażerskich;
- zapewnią jednakowe warunki ekonomiczne wzajemnych inwestycji kapitałowych i stworzą skuteczny mechanizm ochrony praw i interesów inwestorów.

Artykuł 8

We wzajemnej wymianie handlowej będą stosowane wolne (umowne) ceny, uwzględniające integrację wewnętrznych rynków Umawiających się Stron. Umawiające się Strony zobowiązują się do niestosowania dyskryminacji cenowej wobec ich podmiotów gospodarczych.

Artykuł 9

Umawiające się Strony nie będą podejmowały – bez wzajemnych uzgodnień – działań jednostronnych o charakterze innym niż gospodarczy w celu ograniczania dostępu na swoje rynki.

Umawiające się Strony mogą wspólnie lub indywidualnie stosować w handlu zagranicznym, zgodne z praktyką międzynarodową, doraźne środki zaradcze lub inne, w tym podyktowane potrzebami bezpieczeństwa narodowego.

Umawiające się Strony uzgadniają tryb i warunki wprowadzania takich środków poprzez zawarcie odpowiedniego porozumienia lub porozumień.

ROZDZIAŁ III DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA I INWESTYCJE

Artykuł 10

Umawiające się Strony zagwarantują wprowadzenie krajowych przepisów prawnych niezbędnych do funkcjonowania podmiotów gospodarczych reprezentujących sygnatariuszy niniejszego Porozumienia na swych terytoriach.

Artykuł 11

Umawiające się Strony będą popierały rozwój bezpośrednich kontaktów gospodarczych między podmiotami gospodarczymi, stworzą korzystne warunki do zacieśnienia kooperacji przemysłowej.

Artykuł 12

Umawiające się Strony będą popierały tworzenie wspólnych przedsiębiorstw, ponadnarodowych korporacji przemysłowych, sieci instytucji i organizacji komercyjnych i finansowo-kredytowych.

Artykuł 13

Umawiające się Strony koordynują swą politykę inwestycyjną do inwestycji zagranicznych i kredytów w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania włącznie, realizują wspólne inwestycje na zasadach kompensacji.

ROZDZIAŁ IV
STOSUNKI PIENIĘŻNO-KREDYTOWE, FINANSOWE I WALUTOWE

Artykuł 14

Umawiające się Strony uzgadniają politykę w dziedzinie stosunków pieniężno-kredytowych, walutowych i finansowych.

Artykuł 15

Na etapie funkcjonowania międzypaństwowego stowarzyszenia wolnego handlu Umawiające się Strony będą wykorzystywać w swych stosunkach dewizowo-kredytowych i finansowych:

- wielodewizowy system obejmujący waluty narodowe poszczególnych państw;
- system oparty na rublu Federacji Rosyjskiej.

Na etapie powstawania unii walutowej zapewnia się przejście we wzajemnych rozliczeniach na system wielowalutowy, oparty na ogólnej (rezerwowej) walucie, której podstawę stanowią najczęściej stosowane i najbardziej stabilne waluty Umawiających się Stron.

Artykuł 16

Kształtowanie się systemu walutowo-pięiężnego, bazującego na wykorzystaniu walut narodowych, będzie realizowane sukcesywnie poprzez tworzenie unii monetarnej opartej na zasadach:

- wzajemnego uznawania walut narodowych i ich kursów oficjalnych;
- realizacji płatności w walutach narodowych z wykorzystaniem wielostronnego *clearingu* poprzez Bank Międzypaństwowy i inne instytucje rozliczeniowe;
- wprowadzenia uzgodnionego mechanizmu wzajemnego kredytowania deficytu bilansu płatniczego;
- osiągnięcia wzajemnej wymienialności walut narodowych w operacjach bieżących.

W miarę pogłębiania się procesów integracyjnych unia monetarna będzie się przekształcać w unię walutową, co zakłada:

- stosowanie płynnych kursów walut i uzgadnianie amplitudy ich wahań;
- wprowadzenie bankowego mechanizmu utrzymywania kursów walut;

- osiągnięcie pełnej wymienialności walut narodowych.

Artykuł 17

Państwa, które zawarły porozumienie o działaniach praktycznych, mających na celu utworzenie strefy rublowej nowego typu, lub te, które się do nich przyłączą, regulują tryb połączenia systemów pieniężnych na podstawie dwustronnych porozumień ze Stroną Rosyjską.

Artykuł 18

Umawiające się Strony będą sukcesywnie dostosowywać do siebie wzajemnie systemy podatkowe. Ujednolicią rodzaje podatków podstawowych i przepisy ustawodawcze o trybie pobierania podatków (przedmioty i podmioty opodatkowania) oraz o stawkach podatkowych.

Uzgadniania systemów podatkowych Umawiających się Stron dokonuje się poprzez zawieranie odrębnych porozumień dotyczących polityki podatkowej realizowanej w ramach Unii Gospodarczej, a także na podstawie jednolitej metodyki ewidencji nakładów produkcyjnych.

ROZDZIAŁ V POLITYKA SPOŁECZNA

Artykuł 19

Umawiające się Strony zapewniają bezwizowy tryb przemieszczania się ich obywateli w granicach Unii Gospodarczej.

Artykuł 20

Umawiające się Strony uznają za niezbędne uzgadnianie swej polityki w dziedzinie zatrudnienia zgodnie z zasadami konwencji i zaleceń Międzynarodowej Organizacji Pracy. Podstawą będzie regulowanie dochodów ludności, uwzględniające stan produkcji i rynku konsumpcyjnego oraz niezbędne działania na rzecz utrzymania poziomu życia obywateli niezdolnych do pracy oraz obywateli o najniższych dochodach.

Artykuł 21

Umawiające się Strony nie dopuszczają dyskryminacji obywateli z powodów przynależności etnicznej lub jakichkolwiek innych przy udostępnianiu miejsc pracy, w wynagrodzeniach za pracę, przy zapewnianiu pozostałych warunków pracy, zapewnianiu gwarancji socjalnych.

Artykuł 22

Umawiające się Strony uznają na zasadach wzajemności dokumenty o wykształceniu i kwalifikacjach pracowników innych Umawiających się Stron bez dodatkowego ich potwierdzania, o ile nie wymagają tego warunki i charakter zatrudnienia.

Artykuł 23

Umawiające się Strony prowadzą skoordynowaną politykę w dziedzinie warunków i ochrony pracy z uwzględnieniem powszechnie obowiązujących zasad międzynarodowych, wypracowania wspólnych

kryteriów dotyczących przepisów prawnych i zasad ochrony pracy, realizacji państwowego nadzoru i ekspertyz warunków pracy.

Artykuł 24

Umawiające się Strony zawrą specjalne porozumienia regulujące zasady migracji siły roboczej oraz wzajemne zobowiązania w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, świadczeń emerytalnych i innych kwestii, wymagających uzgodnienia przez państwa członkowskie Unii Gospodarczej.

ROZDZIAŁ VI PRAWNE REGULACJE KONTAKTÓW GOSPODARCZYCH

Artykuł 25

Kontakty gospodarcze między Umawiającymi się Stronami i ich podmiotami gospodarczymi reguluje niniejsze Porozumienie, dwustronne i wielostronne porozumienia, normy prawa międzynarodowego i ustawodawstwo krajowe. W przypadkach, w których niniejsze *Porozumienie* zawiera przepisy i zasady odbiegające od ustawodawstwa krajowego, stosuje się zasady i przepisy prawa międzynarodowego zawarte w niniejszym Porozumieniu.

Artykuł 26

Uznając konieczność osiągnięcia jednolitych regulacji w dziedzinie współpracy zagranicznej, Umawiające się Strony zgodziły się na dostosowanie ustawodawstwa krajowego do przepisów niniejszego Porozumienia i prawa międzynarodowego.

W tym celu Strony uzgodniły:

- opracowywanie aktów modelowych, regulujących wzajemne kontakty gospodarcze;
- koordynację i zbliżenie obowiązującego ustawodawstwa krajowego na podstawie projektów modelowych i przepisów prawa międzynarodowego, w celu usunięcia z nich sprzecznych przepisów;
- uzgadnianie przyjmowania nowych krajowych aktów ustawodawczych dotyczących zagadnień gospodarczych;
- przeprowadzenie wstępnej ekspertyzy projektów aktów normatywnych zapewniającej zgodność tych aktów z normami prawa międzynarodowego, niniejszym Porozumieniem, porozumieniami dwu- i wielostronnymi.

ROZDZIAŁ VII INSTYTUCJE (ORGANY) UNII GOSPODARCZEJ

Artykuł 27

W celu zapewnienia funkcjonowania Unii Gospodarczej Umawiające się Strony wykorzystają istniejące i utworzą nowe wspólne organy wykonawcze i koordynacyjne.

Decyzje Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów, dotyczące działalności Unii Gospodarczej, są podejmowane jednomyślnie – na zasadzie konsensusu. Każde z państw może zgłosić *désintéressement* wobec jakiegoś zagadnienia, czego nie należy traktować jako przeszkody w podjęciu decyzji w danej sprawie.

Artykuł 28

Tryb powoływania, działania i finansowania organów Unii Gospodarczej, koordynację ich działalności z działalnością organów gospodarczych Wspólnoty Niepodległych Państw regulują odrębne porozumienia.

ROZDZIAŁ VIII POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 29

Członkostwo w Unii Gospodarczej pociąga za sobą przyjęcie w pełnym zakresie zobowiązań i nabycie wszystkich praw przewidzianych niniejszym Porozumieniem, nie stanowi przeszkody w kontaktach gospodarczych z państwami nie będącymi członkami Unii oraz ze stowarzyszeniami i organizacjami gospodarczymi, jeśli nie jest to sprzeczne z interesami Unii Gospodarczej.

Umawiające się Strony ponoszą wspólną odpowiedzialność za realizację niniejszego Porozumienia i powstrzymają się od wszelkich działań, które mogą prowadzić do niewykonania jego postanowień.

Artykuł 30

Państwu, które zgłosiło gotowość przyjęcia na siebie tylko części zobowiązań wynikających z niniejszego Porozumienia, za zgodą członków Unii Gospodarczej może zostać zaproponowany status członka stowarzyszonego. Warunki przystąpienia państw do Unii Gospodarczej na prawach członka stowarzyszonego określają członkowie Unii Gospodarczej.

Artykuł 31

Umawiające się Strony zobowiązują się do rozstrzygania sporów związanych z interpretacją i realizacją niniejszego Porozumienia poprzez negocjacje lub zwrócenie się do Trybunału Gospodarczego Wspólnoty Niepodległych Państw.

Jeżeli Trybunał Gospodarczy uzna, że którekolwiek z państw członkowskich Unii Gospodarczej nie dotrzymało jednego ze zobowiązań nałożonych nań przez niniejsze Porozumienie, państwo to jest zobowiązane do podjęcia działań na rzecz realizacji postanowienia Trybunału Gospodarczego.

Umawiające się Strony opracowują i zawierają specjalne porozumienie o trybie rozpatrywania kwestii spornych związanych z kontaktami gospodarczymi podmiotów państw członkowskich Unii Gospodarczej oraz o systemie sankcji za niewykonanie podjętych zobowiązań.

W przypadku niemożności uregulowania spornych zagadnień poprzez pertraktacje lub przez Trybunał Gospodarczy Wspólnoty Niepodległych Państw Umawiające się Strony zgodziły się na rozstrzyganie ich w innych międzynarodowych organach sądowniczych, zgodnie z obowiązującymi w nich zasadami i procedurą.

Artykuł 32

Nie przewiduje się klauzul do niniejszego Porozumienia.

Zmiany i uzupełnienia do niniejszego Porozumienia mogą być wnoszone za zgodą wszystkich Umawiających się Stron.

Artykuł 33

Porozumienie zostało zawarte na 10 lat i będzie automatycznie przedłużane na kolejne okresy 5-letnie, jeśli żadną z Umawiających się Stron nie zadeklaruje chęci wystąpienia.

POROZUMIENIE O UTWORZENIU UNII GOSPODARCZEJ

Każda Umawiająca się Strona może się wycofać z niniejszego Porozumienia, powiadamiając o tym pozostałe Umawiające się Strony z co najmniej 12-miesięcznym wyprzedzeniem.

Artykuł 34

Niniejsze Porozumienie podlega ratyfikacji przez Umawiające się Strony, które je podpisały, zgodnie z ich procedurą konstytucyjną.

Niniejsze Porozumienie jest otwarte dla wszystkich państw członkowskich Wspólnoty Niepodległych Państw, które podzielają jego zasady, za zgodą sygnatariuszy Porozumienia.

Niniejsze Porozumienie wchodzi w życie po wpłynięciu do państwa-depozytariusza trzeciej noty ratyfikacyjnej.

W stosunku do każdego państwa, które ratyfikuje Porozumienie lub przystąpi do niego po wpłynięciu do państwa-depozytariusza trzeciej noty ratyfikacyjnej lub aktów o przystąpieniu do Porozumienia, Porozumienie wchodzi w życie w miesiąc od dnia przekazania przez to państwo noty ratyfikacyjnej lub aktu o przystąpieniu.

Depozytariuszem niniejszego Porozumienia jest Republika Białoruś.

Podpisano w Moskwie 24 września 1993 roku w jednym oryginalnym egzemplarzu w języku rosyjskim. Oryginał jest przechowywany w Archiwum Rządu Republiki Białoruś, które przekaze sygnatariuszom niniejszego Porozumienia uwierzytelnione odpisy.

REGULAMIN RADY MINISTRÓW SPRAW ZAGRANICZNYCH CZŁONKÓW WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

I. ZASADY OGÓLNE

1. Radę Ministrów Spraw Zagranicznych (zwaną dalej RMSZ) powołuje się zgodnie z artykułem 27. *Statutu Wspólnoty Niepodległych Państw*.

2. RMSZ w swojej działalności kieruje się celami i zasadami *Karty Narodów Zjednoczonych* i Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, *Statutu Wspólnoty Niepodległych Państw*, porozumieniami, zawartymi w ramach Wspólnoty, decyzjami Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów, a także ustaleniami niniejszego rozporządzenia.

II. SKŁAD I STRUKTURA

3. Członkami RMSZ są ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich Wspólnoty.

4. W posiedzeniach RMSZ może uczestniczyć sekretarz wykonawczy Wspólnoty Niepodległych Państw.

5. W posiedzeniach RMSZ w charakterze obserwatorów – po podjęciu takiej decyzji przez członków Rady – mogą uczestniczyć ministrowie spraw zagranicznych innych państw lub osoby przez nich upoważnione.

6. Zgodnie z *Porozumieniem o grupach obserwatorów wojskowych i wspólnych siłach pokojowych Wspólnoty Niepodległych Państw* oraz z protokołami do tego porozumienia, zatwierdzonymi w Taszkencie, powołuje się Stałą Komisję Konsultacyjną ds. Działalności Pokojowej (KDP).

Regulamin KDP zatwierdza RMSZ.

7. RMSZ organizuje wspólną realizację umów międzynarodowych i rozwiązuje inne kwestie w dziedzinie bezpieczeństwa i rozbrojenia za pośrednictwem Wspólnej Komisji Konsultacyjnej ds. Rozbrojenia (WKKR), utworzonej na mocy porozumienia, podpisanego przez szefów państw Wspólnoty Niepodległych Państw 9 października 1992 r. w Bishkeku.

III. ZADANIA I FUNKCJE

8. Podstawowe zadania RMSZ to:

- koordynacja polityki zagranicznej państw członkowskich Wspólnoty w sprawach będących przedmiotem zainteresowania wszystkich jej członków;

- realizacja decyzji Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów, dotyczących stosunków międzynarodowych;
- zapewnienie skuteczności wspólnych działań państw członkowskich Wspólnoty w dziedzinie polityki zagranicznej, w tym współdziałanie ich służb dyplomatycznych;
- działania na rzecz pomyślnego rozwiązywania zadań polityki zagranicznej, wspólnych państwom członkowskim Wspólnoty oraz na rzecz opracowywania koncepcji dotyczących globalnych problemów polityki międzynarodowej;
- sprzyjanie pokojowemu uregulowaniu sporów i konfliktów między państwami członkowskimi oraz współdziałanie na rzecz pokoju, porozumienia i stabilności we Wspólnocie;
- działania na rzecz umacniania przyjaźni, stosunków dobrosąsiedzkich i korzystnej dla wszystkich stron współpracy międzynarodowej;
- rozwój i umocnienie współpracy Wspólnoty Niepodległych Państw z Organizacją Narodów Zjednoczonych i Konferencją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, a także z innymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie polityki, gospodarki, spraw socjalnych, praw człowieka, ekologii i innych.

9. RMSZ pełni następujące funkcje:

- opracowuje propozycje, przygotowuje i zatwierdza zalecenia dla Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów oraz zapewnia realizację ich decyzji w sprawach dotyczących polityki zagranicznej;
- rozpatruje i uzgadnia porządek obrad posiedzeń Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów w sprawach związanych z kompetencjami resortów spraw zagranicznych;
- organizuje narady różnych szczebli na temat polityki zagranicznej i stosunków międzynarodowych;
- działa na rzecz wymiany doświadczeń i informacji w kwestiach dotyczących polityki zagranicznej;
- rozpatruje problemy organizacji współdziałania państw członkowskich Wspólnoty Niepodległych Państw na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych i na innych forach międzynarodowych, do zgłaszania na nich wspólnych inicjatyw włącznie;
- współdziała z Komitetem Koordynacyjno-Konsultacyjnym, Radą Ministrów Obrony, Komisją Praw Człowieka i innymi organami Wspólnoty i w razie potrzeby organizuje wraz z nimi wspólne posiedzenia;
- podejmuje przedsięwzięcia, mające na celu usprawnienie działalności informacyjnej państw członkowskich Wspólnoty w dziedzinie polityki zagranicznej, współpracy z archiwami, w szkoleniu i doskonaleniu kadr dyplomatycznych;
- na polecenie Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów rozpatruje i podejmuje decyzje w innych sprawach.

IV. ORGANIZACJA DZIAŁALNOŚCI

10. Posiedzenia RMSZ odbywają się z reguły w Mińsku, co najmniej raz na trzy miesiące.

Na zaproszenie zainteresowanego państwa posiedzenie RMSZ może się odbyć w tym państwie, pod warunkiem, że zgodzą się na to pozostali członkowie RMSZ.

11. Nadzwyczajne posiedzenia RMSZ zwoływane są na wniosek Rady Szefów Państw, Rady Szefów Rządów, RMSZ, a także na wniosek jednego z państw członkowskich Wspólnoty, jeśli poprą je dwa inne państwa członkowskie.

12. W posiedzeniach RMSZ uczestniczą członkowie RMSZ lub osoby przez nich upoważnione.

13. Radzie Ministrów Spraw Zagranicznych przewodniczą kolejno, po sześć miesięcy, poszczególni członkowie RMSZ w kolejności nazw państw członkowskich Wspólnoty według alfabetu rosyjskiego.

14. Porządek obrad posiedzeń RMSZ ustala się na podstawie odpowiednich decyzji i zaleceń Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów oraz propozycji ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich Wspólnoty.

Dokumenty, dotyczące spraw przewidzianych porządkiem obrad kolejnego posiedzenia RMSZ, rozsyła się nie później niż 10 dni przed datą jego rozpoczęcia; nie dotyczy to posiedzeń nadzwyczajnych RMSZ.

Nie później niż 10 dni po kolejnym posiedzeniu RMSZ dokumenty posiedzenia powinny być przesłane państwom członkowskim Wspólnoty.

W czasie posiedzeń każdy z członków RMSZ może zaproponować włączenie do porządku obrad nowej sprawy.

15. W przypadkach koniecznych RMSZ może tworzyć organy robocze i pomocnicze, składające się z pełnomocnych przedstawicieli państw członkowskich Wspólnoty.

16. Decyzje merytoryczne RMSZ podejmują jednogłośnie członkowie RMSZ. Każdy z członków RMSZ może wyrazić *désintéressement* w stosunku do którejkolwiek z poruszanych kwestii, co nie powinno być traktowane jako przeszkoda w podjęciu decyzji.

17. Postanowienia RMSZ, podejmowane na polecenie Rady Szefów Państw lub Rady Szefów Rządów, zaczynają obowiązywać po ich zatwierdzeniu odpowiednio przez Radę Szefów Państw lub przez Radę Szefów Rządów.

18. Sprawy organizacyjno-techniczne związane z działalnością RMSZ, w tym uzgadnianie dat, miejsca i porządku obrad, rozsyłanie dokumentów, powierza się Sekretariatowi Wykonawczemu Wspólnoty.

19. Językiem roboczym RMSZ jest język rosyjski.

V. PRZEWODNICZĄCY RMSZ

20. Przewodniczący otwiera i zamyka każde posiedzenie RMSZ, udziela głosu, zarządza głosowanie, informuje o podjętych uchwałach, podejmuje decyzje dotyczące porządku obrad.

21. Przewodniczący reprezentuje RMSZ na posiedzeniach Rady Szefów Państw i Rady Szefów Rządów.

DEKLARACJA ASZCHABADZKA**o rozwoju współpracy i umocnieniu zaufania między państwami członkowskimi
Wspólnoty Niepodległych Państw**

My, przywódcy państw członkowskich Wspólnoty Niepodległych Państw, zebrani 24 grudnia 1993 roku w Aszchabadzie, stwierdzamy, iż mimo komplikacji i sprzeczności, charakteryzujących proces tworzenia Wspólnoty, stała się ona faktem politycznym i gospodarczym. Sformułowano podstawy prawne, utworzono funkcjonujące już organy wielostronnej współpracy w dziedzinie gospodarki, obronności, polityki zagranicznej. Rozpoczął pracę Komitet Koordynacyjno-Konsultacyjny oraz Sekretariat Wykonawczy Wspólnoty. Trwa skomplikowany proces tworzenia wspólnej przestrzeni gospodarczej, będący realizacją *Porozumienia o utworzeniu Unii Gospodarczej*.

Zapewniamy, że jesteśmy zdecydowani realizować wolę narodów naszych państw, które pragną rozszerzać i umacniać na nowych podstawach tradycyjne, historycznie ukształtowane stosunki przyjaźni, współpracy i zrozumienia wzajemnego między naszymi państwami.

Na obecnym etapie dziejowym, w trudnych warunkach okresu przejściowego, musimy dołożyć wszelkich starań, by ocalić wartości, jakie łączyły nasze narody przez stulecia wspólnej historii – w polityce, gospodarce, kulturze, w kontaktach międzyludzkich – i rozwijać na tej podstawie jakościowo nową współpracę. Podstawą stosunków międzypaństwowych powinno stać się poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej państw, zaufanie wzajemne i otwartość, niestosowanie siły, groźby użycia siły lub presji ekonomicznej, rozstrzyganie sporów środkami pokojowymi i nieingerencja w sprawy wewnętrzne, rzetelne wypełnianie podjętych zobowiązań i korzystne dla wszystkich stron partnerstwo.

Musimy uświadomić sobie wyjątkowy charakter obecnego etapu w życiu naszych narodów, których udziałem jest nie tylko transformacja gospodarcza i polityczna, ale także głęboki przełom psychiczny, ożywienie świadomości narodowej, odrodzenie rodzimej kultury duchowej.

Te warunki wymagają od nas, przywódców państw, polityków, a także od ludzi kultury, nauki i sztuki i od wszystkich obywateli naszych państw, wyważonych ocen w stosunkach wzajemnych, troski o bezcenne dobro, zdobyte przez nasze narody – niezawisłość, szanse cywilizowanego, suwerennego i równego rozwoju w systemie stosunków międzynarodowych.

Potwierdzamy, że rzeczą najważniejszą, w imię której dążymy do umocnienia zaufania między nami, jest zgoda między narodami jako najwyższa wartość polityczna, humanitarna i moralna.

Państwa członkowskie Wspólnoty Niepodległych Państw, wprowadzając waluty narodowe, będą dążyć do tworzenia warunków do wolnej, cywilizowanej wymiany walut narodowych, rozwiązywania problemów rozliczeń wzajemnych, co powinno stworzyć warunki do obiektywnej oceny szans na stopniowe tworzenie unii monetarnej i walutowej.

Dzisiaj wszyscy potrzebujemy wsparcia, współpracy i wzajemnego zrozumienia. Od poziomu zaufania między państwami członkowskimi Wspólnoty Niepodległych Państw zależy bezpośrednio przyszłość naszych narodów, ich bezpieczeństwo, stabilność, pokój i ład w domach zwykłych ludzi.

My, przywódcy państw i rządów, musimy wykazać maksimum mądrości, dobrej woli, odpowiedzialności i zrobić wszystko, co w naszej mocy, by dotrzymać zobowiązań, które podjęliśmy w ramach Wspólnoty. Gotowość do rozsądnych kompromisów pozwoli podążać drogą wspólnego tworzenia efektywnych podstaw prawnych naszej współpracy, której celem jest pomyślność narodów, bez uszczerbku dla interesów suwerennych państw.

Doświadczenie dwu lat istnienia Wspólnoty Niepodległych Państw przekonuje, iż konstruktywny dialog, wielostronne konsultacje, szacunek wzajemny, liczenie się ze zdaniem partnera sprzyjają realnemu umocnieniu niezawisłości politycznej i gospodarczej państw członkowskich Wspólnoty Niepodległych Państw, osiągnięciu przez nie wysokiego poziomu integracji.

Wspólnota Niepodległych Państw potwierdziła czynem swoją otwartość. Rosta liczba jej członków. Udział we Wspólnocie pozwalał każdemu państwu dokonywać własnego wyboru ustroju politycznego i gospodarczego, stosownie do jego specyfiki i uwarunkowań narodowych, a także stwarzał niezbędne warunki polityczne i społeczno-ekonomiczne do budowy w każdym z nich demokratycznego społeczeństwa.

Suwerenne państwa członkowskie Wspólnoty, będące samodzielnymi i równoprawnymi podmiotami prawa międzynarodowego, zachowują prawo udziału w międzynarodowych organizacjach światowych i regionalnych.

Uznając wagę utrzymania pokoju i stabilności wewnątrz państw Wspólnoty Niepodległych Państw i między nimi, przywódcy państw członkowskich Wspólnoty uznają konieczność podjęcia nowych wysiłków na rzecz umocnienia pokojowego potencjału swoich państw. Wyrażając zaniepokojenie przedłużającymi się konfliktami zbrojnymi, których źródłem jest ekspansjonizm, nacjonalizm, szowinizm, ksenofobia i nietolerancja religijna, uczestnicy spotkania w Aszchabadzie potwierdzają znaczenie przedsięwzięć, zmierzających do położenia kresu tym zjawiskom we właściwym czasie. Państwa Wspólnoty są też zdecydowane rozszerzać współpracę w tej dziedzinie i podejmować wszystkie niezbędne środki, również wspólne, zmierzające do pokojowego uregulowania konfliktów zbrojnych i zlikwidowania przyczyn, które mogą doprowadzić do ich wybuchu w przyszłości.

My, przywódcy państw Wspólnoty Niepodległych Państw, wyrażając wolę swoich narodów, oświadczamy, iż jesteśmy gotowi uczynić wszystko, co w naszej mocy, by zapewnić ludziom normalne życie oraz gwarancje socjalne, zapobiec przymusowej migracji, stworzyć warunki do stabilizacji ekonomicznej i realizacji zakrojonych na szeroką skalę programów rozwoju.

Wyrażamy głębokie przekonanie, że potencjał polityczny, gospodarczy i ludzki Wspólnoty Niepodległych Państw jest niezawodną gwarancją pomyślnego rozwiązywania historycznych zadań stojących przed naszymi narodami.

Aszchabad, 24 grudnia 1993 roku

Dokumenty przełożyły:
Małgorzata Chudzyńska, Jolanta Darczewska,
Janina Dąbrowska, Ewa Paszyc, Mirosława Stasiewicz
(Zespół Informacji Prasowej)

WHO IS WHO?

SZEFOWIE PAŃSTW I SZEFOWIE RZĄDÓW

ARMENIA

LEWON TER-PETROSJAN urodził się 9 stycznia 1945 r. w Syrii. Jest Ormianinem.

W 1968 r. ukończył orientalistykę na Uniwersytecie w Erewanie. W 1972 r. obronił pracę doktorską, a w 1987 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk filologicznych. W latach 1972–1978 pracował w Instytucie Literatury Akademii Nauk Armeńskiej SRR, a następnie (1978–1990) w Instytucie Rękopisów im. M. Masztoca "Matenadaran". Jest autorem 6 monografii i ponad 70 artykułów naukowych.

Już w latach studenckich aktywnie uczestniczył w życiu politycznym. W 1966 r. został zatrzymany za udział w wystąpieniach studenckich (10 dni spędził w areszcie).

W 1988 r. wszedł do władz komitetu "Karabach": w lutym na szczeblu zakładowym (w "Matenadaranie"), w maju tego samego roku na szczeblu republikańskim. Po podjęciu przez radę obwodową Górnego Karabachu decyzji o wystąpieniu Karabachu z Azerbejdżanu i przyłączeniu się do Armenii został przewodniczącym komitetu "Karabach". W grudniu 1988 r. aresztowano go z rozkazu komendanta wojskowego Erewanu, gen. Makaszowa. Sześć miesięcy spędził w więzieniu butyńskim w Moskwie. Zwolniono go 31 maja 1989 r. Był jednym z twórców Ormiańskiego Ruchu Narodowego. W listopadzie 1989 r. wszedł do Zarządu Ormiańskiego Ruchu Narodowego, a następnie stanął na jego czele.

27 sierpnia 1989 r. wybrano go na deputowanego do Rady Najwyższej Armeńskiej SRR. 4 sierpnia 1990 r. został przewodniczącym Rady Najwyższej Armenii.

Po proklamowaniu niepodległości przez Armenię, 16 października 1991 r., zwyciężył w wyborach prezydenckich, uzyskując 83 proc. głosów. Jest zwolennikiem pokojowego uregulowania konfliktu wokół Górnego Karabachu.

CHOSROW ARUTJUNIAN urodził się 30 maja 1948 r. w Erewanie. Jest Ormianinem.

W 1972 r. ukończył Politechnikę Erewańską; jest inżynierem mechanikiem.

W latach 1972–1983 pracował w biurze konstrukcyjnym Instytutu Radiofizyki i Elektroniki Akademii Nauk Armenii i był szefem asztakarskiej filii obserwatorium astronomicznego Armeńskiej Akademii Nauk. W latach 1983–1987 był dyrektorem zakładów dziewiarskich.

W latach 1987–1990 pełnił funkcję przewodniczącego miejskiego komitetu wykonawczego w m. Czarcewan. W 1990 r. został deputowanym do Rady Najwyższej Armenii. W latach 1991–1992 stał na czele komisji ds. samorządu lokalnego Rady Najwyższej Armenii. Był współprzewodniczącym grupy deputowanych "Sogłasije". Brał udział w rzymskich rozmowach przygotowujących konferencję KBWE w sprawie konfliktu w Górnym Karabachu.

Członek KPZR w latach 1972–1991. Z partii wystąpił w maju 1991 r., kiedy to w ramach operacji "Kolco" za wiedzą kierownictwa KPZR dokonano pacyfikacji ormiańskich wiosek.

W sierpniu 1992 r. objął urząd premiera Armenii. 2 lutego 1993 r. został wraz z całym gabinetem zdymisjonowany przez prezydenta Lewona Ter-Petrosjana.

GRANT BAGRATIAN z wykształcenia jest ekonomistą.

Sprawował funkcję wicepremiera w rządzie Ch. Arutiuniana.

2 lutego 1993 r., po odwołaniu przez prezydenta L. Ter-Petrosjana premiera Arutiuniana, został mianowany p. o. szefem rządu. W rządzie G. Bagratian odpowiada za gospodarkę. Uważany jest za zwolennika szybkich reform rynkowych. Opowiada się za pozostaniem Armenii w strefie rublowej.

AZERBEJDŻAN

GEJDAR ALIJEW urodził się 10 maja 1923 r. w Nachiczewanie.

Z wykształcenia historyk. Ukończył Uniwersytet Azerbejdżański (1957) oraz Wyższą Szkołę KGB w Leningradzie.

Od 1941 r. współpracował z KGB. W 1945 r. wstąpił do KPZR. W latach 1966–1969 stał na czele KGB Azerbejdżanu, a następnie przez 14 lat (1969–1982) był I sekretarzem Komunistycznej Partii Azerbejdżanu. Członek KC KPZR (od 1971 r.) i Biura Politycznego KC KPZR (od 1982 r.). W 1974 r. został wiceprzewodniczącym Rady Najwyższej ZSRR. W latach 1983–1987 pełnił funkcję pierwszego wicepremiera ZSRR. Uważany był za protegowanego Leonida Breżniewa. Za czasów Michaiła Gorbaczowa został usunięty ze wszystkich stanowisk.

Po rozpadzie ZSRR objął funkcję przewodniczącego Rady Najwyższej Nachiczewańskiej Republiki Autonomicznej (wchodząca w skład Azerbejdżanu enklawa na terytorium Armenii). 26 marca 1992 r. został wiceprzewodniczącym Rady Najwyższej Azerbejdżanu. W kwietniu tegoż roku kandydował w republikańskich wyborach prezydenckich. W listopadzie 1992 r. stanął na czele założonej przez siebie partii "Nowy Azerbejdżan". Od początku czerwca 1993 r. prowadził pertraktacje z przywódcą wojskowej rebelii Suretem Husejnowem. 9 czerwca prezydent Azerbejdżanu Abulfaz Elczibej zaproponował mu objęcie funkcji premiera. Alijew odmówił, domagając się większych uprawnień, m.in. zwierzchnictwa nad armią i policją, które podlegały bezpośrednio prezydentowi. 15 czerwca, na nadzwyczajnej sesji parlamentu, został wybrany na przewodniczącego Rady Najwyższej Azerbejdżanu – Milli Medżlisu. Po ucieczce prezydenta A. Elczibaja oświadczył

w wystąpieniu telewizyjnym, że tymczasowo przejmuje obowiązki prezydenta.

3 października 1993 r. zwyciężył w wyborach prezydenckich w Azerbejdżanie, uzyskując 98,8 proc. głosów.

SURET HUSEJNOW urodził się w 1959 r. Jest Azerem.

Z wykształcenia jest inżynierem.

Kariere polityczną rozpoczął jesienią 1992 r. Został wtedy odwołany ze stanowiska dyrektora zakładu przerobu wełny w Szeki i zmobilizowany do tworzącego się wojska azerskiego. Szybko zdobył rangę pułkownika i został dowódcą walczącego w Górnym Karabachu 2. korpusu.

Zwycięstwo nad Ormianami i zajęcie połowy terytorium Karabachu przyniosło mu sławę i tytuł Bohatera Narodowego Azerbejdżanu.

Na przełomie stycznia i lutego 1993 r., kiedy 2. korpus Husejnowa poniósł klęskę na froncie, prezydent Abulfaz Elczibej odwołał go z funkcji dowódcy i przeniósł na stanowisko dyrektora generalnego zjednoczenia zakładów przerobu wełny.

Na początku czerwca 1993 r. Husejnow zebrał towarzyszy broni i zajął opuszczone właśnie przez armię rosyjską koszary w Giandży. 5 czerwca zażądał natychmiastowego zwołania sesji Milli Medżlisu, ustąpienia rządu i prezydenta, po czym ruszył na Baku. Wojska Husejnowa zmusiły prezydenta A. Elczibaja do ucieczki.

30 czerwca 1993 r. został premierem Azerbejdżanu. Jego kandydaturę zgłosił G. Alijew, który zaprezentował Husejnowa jako bohatera narodowego.

BIAŁORUŚ

STANISŁAW SZUSZKIEWICZ urodził się 15 grudnia 1934 r. w Mińsku. Jest Białorusinem.

W 1956 r. ukończył Białoruski Uniwersytet Państwowy, a następnie odbył studia doktoranckie w Instytucie Fizyki Jądrowej Akademii Nauk Białoruskiej SRR.

Jest profesorem fizyki, członkiem korespondentem Białoruskiej Akademii Nauk. Pracę zawodową rozpoczął w 1959 r. w Instytucie Fizyki Jądrowej AN BSRR. W latach 1960–1961 pracował jako starszy inżynier w biurze konstrukcyjnym Mińskich Zakładów Radiowych. W latach 1961–1967

był starszym inżynierem, następnie głównym inżynierem i kierownikiem laboratorium Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Od 1967 do 1969 r. był prorektorem ds. badań naukowych w Mińskim Instytucie Radiotechnicznym. W 1969 r. został docentem, później profesorem; kierował Katedrą Fizyki Jądrowej Uniwersytetu Białoruskiego. Od 1986 r. był prorektorem ds. badań naukowych Uniwersytetu Białoruskiego.

Członek KPZR (1968–1991). W latach 1989–1991 był deputowanym ludowym ZSRR i członkiem Międzyregionalnej Grupy Deputowanych – pierwszej opozycyjnej grupy w radzieckim parlamencie.

23 marca 1990 r. został wybrany do Rady Najwyższej Białorusi z listy Białoruskiego Frontu Narodowego, którego był sympatykiem. Pełnił funkcję pierwszego wiceprzewodniczącego Rady Najwyższej Białoruskiej SRR.

18 września 1991 r., po puczu w Moskwie, został wybrany na stanowisko przewodniczącego Rady Najwyższej Białorusi.

Cieszy się opinią polityka ostrożnego, *polityka środka*, chociaż obserwatorzy sugerują, że jest nie tyle ostrożny, co słaby. Opowiada się za demokratycznymi przemianami i szybkim wprowadzeniem stosunków rynkowych oraz własności prywatnej. Występował za Białorusią suwerenną i niezależną przy jednoczesnym zachowaniu więzi gospodarczych z innymi byłymi republikami radzieckimi, przede wszystkim z Rosją.

26 stycznia 1994 r. został zdymisjonowany przez dominujące w parlamencie białoruskim komunistyczne siły zachowawcze.

MIECZYŚLAU HRYB urodził się we wrześniu 1938 r. we wsi Sawiczi na Grodzieńszczyźnie. Jest Białorusinem.

W 1967 r. ukończył prawo na Uniwersytecie w Mińsku.

Karierę zawodową rozpoczynał w straży pożarnej. Do roku 1990 pracował w resorcie spraw wewnętrznych. Ma stopień generała milicji. W latach 1985–1990 był kierownikiem wydziału spraw wewnętrznych obwodowego komitetu wykonawczego w Witebsku.

W 1990 r. został deputowanym do Rady Najwyższej Białoruskiej SRR. Od maja 1991 r. przewodniczył stałej komisji parlamentarnej ds. bezpieczeństwa narodowego, obrony i walki ze zorganizowaną przestępczością.

Po dymisji S. Szuszkiewicza, 28 stycznia 1994 r., został wybrany na przewodniczącego Rady Najwyższej Białorusi.

M. Hryb jest zwolennikiem ustanowienia w republice urzędu prezydenta oraz udziału Białorusi w układzie o bezpieczeństwie zbiorowym WNP. Opowiada się za rosyjsko-białoruską unią walutową.

WIACZASŁAU KIEBICZ urodził się 10 czerwca 1936 r. we wsi Koniuszewszczyzna (obwód miński). Jest Białorusinem.

Ukończył Politechnikę Mińską (1958) oraz Wyższą Szkołę Partyjną w Mińsku (1984). Inżynier mechanik. Doktor nauk ekonomicznych.

Po studiach pracował w Mińskich Zakładach Automatyzacji Linii Produkcyjnych kolejno na stanowiskach technologa, starszego technologa, kierownika wydziału i zastępcy głównego inżyniera. Następnie był dyrektorem generalnym Zjednoczenia Produkcji Obrabiarek im. Kirowa w Mińsku.

Członek KPZR (1962–1991). W 1980 r. podjął pracę w aparacie partii. Był II sekretarzem mińskiego komitetu obwodowego Komunistycznej Partii Białorusi, kierownikiem Wydziału Przemysłu Ciężkiego w KC Komunistycznej Partii Białorusi.

Od grudnia 1985 r. sprawował funkcję wiceprezesa Rady Ministrów Białoruskiej SRR, jednocześnie pełnił obowiązki przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Białorusi. Deputowany ludowy ZSRR (1989–1991), deputowany do Rady Najwyższej Białorusi (od 1990). Członek KC KPZR od lipca 1990 do grudnia 1991 r.

W kwietniu 1990 r. objął stanowisko prezesa Rady Ministrów republiki. Popiera go większość parlamentarna (zwana nieoficjalnie *partią premiera*), resort obrony i spraw wewnętrznych. Jest zwolennikiem szerokiej współpracy z Moskwą. Doprowadził do podpisania białorusko-rosyjskiej unii walutowej. Jego zdaniem przechodzenie do gospodarki rynkowej powinno odbywać się stopniowo i płynnie.

GRUZJA

EDUARD SZEWARDNADZE urodził się 25 stycznia 1928 r. w Mamati (Guri, region w zachodniej części Gruzji). Jest Gruzinem.

Z wykształcenia historyk. W 1951 r. ukończył Szkołę Partyjną przy KC Komunistycznej Partii

Gruzji, a w 1959 r. Instytut Pedagogiczny w Kutaisi.

W latach 40. i 50. działał w Komsomole, a później w partii (do KPZR wstąpił w 1948 r.). Członek KC Komunistycznej Partii Gruzji (1958–1986). W latach 1965–1972 był szefem MSW Gruzji, a od 1972 do 1985 r. I sekretarzem KC Komunistycznej Partii Gruzji. W lipcu 1985 r. wszedł w skład Biura Politycznego KC KPZR. W tym samym czasie został ministrem spraw zagranicznych ZSRR. Zajmował to stanowisko do końca 1990 r. –w grudniu 1990 r. złożył rezygnację. Jest jednym z autorów programu światowego rozbrojenia. Współzałożyciel Ruchu Reform Demokratycznych. Po moskiewskim puczu w sierpniu 1991 r. ponownie został szefem MSZ ZSRR.

W marcu 1992 r. po obaleniu Zwiada Gamsachurdii na zaproszenie gruzińskiej Rady Wojskowej przybył do Tbilisi i stanął na czele Rady Państwa. W październiku 1992 r. w powszechnych wyborach został wybrany na przewodniczącego parlamentu Gruzji.

Od września 1993 r. – po zawieszeniu działalności parlamentu – rządzi Gruzją za pomocą dekretów, pełni funkcję głowy państwa. 22 października 1993 r. wydał dekret o przystąpieniu Gruzji do WNP.

TENGIZ SIGUA urodził się 9 listopada 1934 r. Jest Gruzinem.

Z wykształcenia inżynier metalurg. W 1957 r. ukończył politechnikę w Tbilisi. Doktor habilitowany nauk technicznych, profesor.

W latach 1962–1989 pracował na różnych stanowiskach w przemyśle metalurgicznym. W 1989 r. został dyrektorem Instytutu Metalurgii w Tbilisi.

W czasie prezydentury Zwiada Gamsachurdii (1990–1991) był premierem. Jesienią 1991 r. podał się do dymisji i działał w antyprezydenckiej opozycji. Po obaleniu Z. Gamsachurdii stanął na czele rządu tymczasowego. W marcu 1992 r. wszedł w skład Rady Państwa. W październiku 1992 r. ponownie został mianowany premierem rządu Gruzji.

W sierpniu 1993 r. podał się do dymisji i przeszedł na stronę opozycji wobec Eduarda Szewardnadze.

OTAR PACACJA urodził się w 1929 r. w Zugdidi (Megrelia, region w zachodniej części Gruzji).

Ma wykształcenie ekonomiczne. Karierę rozpoczął w niższych strukturach partyjnych, później

został I sekretarzem rejonowego komitetu partii w Zugdidi. W 1992 r. objął stanowisko burmistrza tego miasta. W sierpniu 1993 r. na wniosek Eduarda Szewardnadze parlament powołał go na stanowisko premiera rządu Gruzji.

Poparł przystąpienie Gruzji do WNP. Uważany jest za *człowieka Szewardnadzego*.

KAZACHSTAN

NURSUŁTAN NAZARBAJEW urodził się 6 lipca 1940 r. we wsi Czemołgan (obwód ałmacki). Jest Kazachem.

Z wykształcenia inżynier metalurg.

Po ukończeniu technikum w Dnieprodzierżyńsku (1960) pracował jako robotnik w hucie w Karagandzie. W latach 1964–1965 studiował na Politechnice Karagandzkiej. W 1965 r. ponownie podjął pracę w hucie.

Członek KPZR od 1962 r. W 1969 r. rozpoczął karierę w aparacie partii: był kierownikiem wydziału przemysłu i transportu miejskiego komitetu partii w Temirtau, II sekretarzem miejskiego komitetu partii w Temirtau, sekretarzem partii w kombinacie metalurgicznym w Karagandzie. W 1976 r. ukończył zaocznie Wyższą Szkołę Partyjną przy KC KPZR. W latach 1977–1979 był sekretarzem karagandzkiego komitetu obwodowego. Cieszył się poparciem Michaiła Susłowa, Jurija Andropowa i Jurija Ligaczowa.

W 1979 r. został sekretarzem KC Komunistycznej Partii Kazachstanu, a w marcu 1984 r. – prezesem Rady Ministrów Kazaskiej SRR. W 1986 r. wszedł w skład KC KPZR. W latach 1989–1991 był deputowanym ludowym ZSRR. W czerwcu 1989 r. został I sekretarzem KC Komunistycznej Partii Kazachstanu. Jednocześnie od lutego do kwietnia 1990 r. pełnił funkcję przewodniczącego Rady Najwyższej Kazaskiej SRR. Członek Biura Politycznego KC KPZR (1990–1991).

W kwietniu 1990 r. parlament wybrał N. Nazarbaiewa na prezydenta Kazachstanu. Po sierpniowym zamachu stanu w Moskwie wystąpił z KPZR, rozwiązał Komunistyczną Partię Kazachstanu i wydał dekret o nacjonalizacji jej majątku. 1 grudnia 1991 r. – jako jedyny kandydat – wygrał powszechne wybory prezydenckie. Opowiada się za silną władzą państwową oraz szybkim przeprowadzeniem reform gospodarczych. Jest

jednym z najbardziej konsekwentnych zwolenników istnienia Wspólnoty Niepodległych Państw.

SIERGIEJ TIERIESZCZENKO urodził się 30 marca 1951 r. w Lesozawodzku w Kraju Nadmorskim. Jest Rosjaninem.

W 1973 r. ukończył Kazaską Akademię Rolniczą. Po studiach skierowano go do obwodu czimkenskigo. Pracował jako główny inżynier w kołchozie. Był działaczem Komsomołu.

W 1975 r. wstąpił do KPZR. W 1979 r. rozpoczął karierę w aparacie partyjnym Kazachstanu. W 1985 r. został inspektorem jednego z wydziałów KC Komunistycznej Partii Kazachstanu. W 1986 r. ukończył zaocznie Wyższą Szkołę Partyjną w Ałma Acie. Został sekretarzem obwodowego komitetu partii oraz przewodniczącym obwodowego komitetu wykonawczego w Czimkencie.

W 1989 r. objął urząd pierwszego wiceprezesa Rady Ministrów republiki. 22 lutego 1990 r. dzięki poparciu Nursułtana Nazarbajewa został pierwszym wiceprzewodniczącym Rady Najwyższej, a 25 kwietnia 1990 r. – wiceprezydentem Kazachstanu.

W marcu 1990 r. wybrano go na deputowanego ludowego Kazaskiej SRR. W lipcu 1990 r. został przewodniczącym Obwodowej Rady Deputowanych Ludowych w Czimkencie. Od 1990 r. był członkiem KC KPZR i KC Komunistycznej Partii Kazachstanu. W sierpniu 1991 r. poparł działania puczystów.

16 października 1991 r. został mianowany premierem Kazachstanu.

KIRGIZJA

ASKAR AKAJEW urodził się 10 listopada 1944 r. we wsi Kyzyl-Bajrak. Jest Kirgizem.

Po ukończeniu szkoły pracował jako ślusarz w zakładzie "Frunzemasz" we Frunze (obecnie Biszkek). W 1968 r. ukończył Leningradzki Instytut Mechaniki Precyzyjnej i Optyki, a później studia doktoranckie. W 1980 r. obronił pracę habilitacyjną w Moskiewskim Instytucie Inżynierii i Fizycznym. Był wykładowcą w Leningradzkim Instytucie Mechaniki Precyzyjnej i Optyki. Od 1976 r. pracował jako starszy wykładowca, docent, kierownik katedry, profesor na politechnice we Frunze. Członek Kirgiskiej Akademii Nauk.

W 1987 r. został wiceprezesem, a w marcu 1989 r. prezesem Akademii Nauk Kirgiskiej SRR. Jest autorem ponad 80 prac naukowych.

W 1981 r. wstąpił do KPZR. Od 1986 r. kierował wydziałem nauki i szkół wyższych KC Komunistycznej Partii Kirgizji. W latach 1989–1991 był deputowanym ludowym ZSRR. Członek Rady Narodowości Rady Najwyższej ZSRR. Uczestniczył w pracach Komitetu Rady Najwyższej ZSRR ds. Reformy Gospodarczej. W 1990 r. został członkiem KC KPZR. Na I Zjeździe Deputowanych Ludowych poparł Andrieja Sacharowa.

27 października 1990 r. Rada Najwyższa Kirgizji wybrała go na prezydenta Kirgizji. Jako rzecznik polityki antykomunistycznej i liberalnej zaprosił do okrągłego stołu przedstawicieli najliczniejszych grup etnicznych Kirgizji. Po klęsce puczu moskiewskiego rozwiązał Komunistyczną Partię Kirgizji i proklamował niepodległość republiki.

Podczas pierwszych powszechnych wyborów w październiku 1991 r. wybrany został na prezydenta republiki. W maju 1993 r. parlament, przyjmując nową konstytucję, znacznie uszczuplił jego kompetencje. 30 stycznia 1994 r. odbyło się referendum w sprawie wotum zaufania dla prezydenta. 96,2 proc. uczestników referendum udzieliło poparcia A. Akajewowi.

TURSUNBEK CZYNGYSZEW urodził się 15 października 1942 r. w aule Tasz-Buлак (obwód naryński). Jest Kirgizem.

W 1963 r. ukończył technikum budowy dróg we Frunze (obecnie Biszkek). Pracował w Zarządzie Eksploatacji Dróg Ministerstwa Transportu Kirgiskiej SRR. Po odbyciu służby wojskowej został sekretarzem komitetu Komsomołu w zakładach "Awtozapczast" w Kaliningradzie. Wtedy też ukończył wieczorowe technikum mechaniczne w Kaliningradzie.

W 1965 r. T. Czyngyszew wstąpił do KPZR. Pełnił różne funkcje w aparacie Komsomołu i Komunistycznej Partii Kirgizji. W latach 1980–1989 był zastępcą kierownika wydziału przemysłu, a następnie kierownikiem wydziału spraw społeczno-ekonomicznych KC Komunistycznej Partii Kirgizji. W 1990 r. został deputowanym ludowym Kirgizji i członkiem KC Komunistycznej Partii Kirgizji. W kwietniu 1991 r. prezydent A. Akajew mianował go sekretarzem stanu.

27 lutego 1992 r. powołany został na urząd premiera Kirgizji. 13 grudnia 1993 r. podał się do dymisji w związku z oskarżeniami o wydanie ze-

zwolenia na nielegalny wywóz 1636 kg złota z Kirgizji do Szwajcarii za pośrednictwem firmy "Seabeco".

APAS DŻUMAGUŁOW urodził się 19 września 1934 r. we wsi Araszan.

Ukończył Moskiewski Instytut Przemysłu Petrochemicznego i Gazownictwa im. I. Gubkina oraz Akademię Nauk Społecznych przy KC KPZR. Doktor nauk geologicznych.

Po ukończeniu studiów był laborantem Południowej Ekspedycji Geologicznej Akademii Nauk ZSRR. Od 1959 r. pracował w przemyśle naftowym. Był m.in. głównym inżynierem Zarządu Przemysłu Naftowego "Kirgiznieft".

W 1962 r. wstąpił do KPZR. W latach 1973–1979 kierował wydziałem przemysłu i transportu KC Komunistycznej Partii Kirgizji. Był sekretarzem KC Komunistycznej Partii Kirgizji (1979–1985) oraz I sekretarzem issykkulskiego komitetu obwodowego Komunistycznej Partii Kirgizji (1985–1986).

W latach 1986–1991 sprawował funkcję prezesa Rady Ministrów Kirgiskiej SRR. Był deputowanym ludowym ZSRR oraz deputowanym Kirgiskiej SRR. Wchodził w skład KC KPZR oraz KC Komunistycznej Partii Kirgizji (1990–1991).

14 grudnia 1993 r. mianowany został premierem Kirgizji.

MOŁDAWIA

MIRCEA ION SNEGUR urodził się 17 stycznia 1940 r. w Mołdawii. Jest Mołdawianinem.

W 1961 r. ukończył Kiszyniowską Akademię Rolniczą im. Frunzego.

Pracował jako agronom i przewodniczący kołchozu. W 1972 r. obronił pracę doktorską. Po uzyskaniu tytułu doktora nauk rolniczych został dyrektorem stacji hodowli roślin Kiszyniowskiej Akademii Rolniczej. W 1973 r. podjął pracę w Ministerstwie Rolnictwa Mołdawskiej SRR. W latach 1978–1981 był dyrektorem Mołdawskiego Instytutu Naukowo-Badawczego Rolnictwa.

Należał do KPZR od 1964 r. W 1985 r. został sekretarzem KC Komunistycznej Partii Mołdawii odpowiedzialnym za kompleks rolno-przemysłowy. Członek KC Komunistycznej Partii Mołdawii. Deputowany ludowy ZSRR (1989–1991). Od 1990 r. – deputowany do RN Mołdawii. 29 lipca 1989 r. został przewodniczącym Prezydium Rady Najwyż-

szej Mołdawskiej SRR. Reprezentował reformatorskie skrzydło Komunistycznej Partii Mołdawii.

2 września 1990 r. został prezydentem Mołdawii.

21 lutego 1991 r. wystąpił z Komunistycznej Partii Mołdawii.

W grudniu 1991 r. zwyciężył w pierwszych powszechnych wyborach prezydenckich, uzyskując 98,2 proc. głosów.

ANDREI SANGHELI urodził się 20 lutego 1944 r. w Tule. Jest Mołdawianinem.

Ukończył Kiszyniowską Akademię Rolniczą oraz Wyższą Szkołę Partyjną w Kijowie.

Po studiach pracował jako główny agronom w kołchozie, następnie na różnych stanowiskach w aparacie Komunistycznej Partii Mołdawii. Był wiceprzewodniczącym Rady Kołchozów Mołdawii. Od 1986 r. pełnił funkcję przewodniczącego Państwowego Komitetu ds. Kompleksu Rolno-Przemysłowego Mołdawii.

29 grudnia 1986 r. powierzono mu urząd pierwszego wiceprezesa Rady Ministrów Mołdawskiej SRR. 29 maja 1990 r. objął tekę ministra rolnictwa i przemysłu spożywczego. W lipcu 1992 r. został premierem Mołdawii.

ROSJA

BORYS JELCYN urodził się 1 lutego 1931 r. we wsi Butka (rejon talicki, obwód swierdłowski). Jest obywatelem Federacji Rosyjskiej.

W latach 1949–1955 studiował na wydziale budownictwa Politechniki Uralskiej im. Kirowa w Swierdłowsku. Od 1957 do 1963 r. pracował na budowach w obwodzie swierdłowskim. W 1963 r. został mianowany naczelnym inżynierem, a dwa lata później – naczelnikiem swierdłowskiego kombinatu budowy domów.

Należał do KPZR od 1961 r. W 1968 r. został oddelegowany do pracy partyjnej w swierdłowskim Komitecie obwodowym KPZR. 2 listopada 1976 r. został I sekretarzem swierdłowskiego komitetu obwodowego KPZR.

W latach 1978–1989 był deputowanym do Rady Najwyższej ZSRR.

W 1981 r. na XXVI Zjeździe KPZR wszedł do KC KPZR. 3 kwietnia 1985 r. mianowano go kierownikiem wydziału budownictwa KC KPZR.

24 grudnia 1985 r. został wybrany na I sekretarza moskiewskiego komitetu miejskiego KPZR. 18 lutego 1986 r. został zastępcą członka Biura Poli-

tycznego KC KPZR. W 1987 r. stosunki między B. Jelcynem a większością ówczesnego Biura Politycznego stały się napięte. Na plenum KC B. Jelcyn poddał ostrej krytyce pracę Biura Politycznego. 11 listopada 1987 r. na plenum moskiewskiego komitetu miejskiego KPZR został usunięty ze stanowiska I sekretarza. Wiosną 1988 r. pozbawiono go funkcji zastępcy członka Biura Politycznego, pozostał jednak w KC KPZR.

W marcu 1989 r. został deputowanym ludowym ZSRR. Na I Zjeździe Deputowanych Ludowych w maju-czerwcu 1989 r. powierzono mu funkcję przewodniczącego Komitetu Rady Najwyższej ds. Budownictwa i Architektury. W lipcu 1989 r. na pierwszej ogólnej konferencji Międzyregionalnej Grupy Deputowanych wybrano go do Rady Koordynacyjnej w charakterze jednego z pięciu współprzewodniczących.

W marcu 1990 r. został deputowanym ludowym RFSRR. W maju 1990 r., na I Zjeździe Deputowanych Ludowych RFSRR, został wybrany na przewodniczącego Rady Najwyższej Rosji.

W lipcu 1990 r. wystąpił z KPZR. 12 czerwca 1991 r. zwyciężył w pierwszych demokratycznych wyborach prezydenckich w Rosji.

19–21 sierpnia 1991 r. kierował walką podczas próby zamachu stanu.

Podczas V Zjazdu Deputowanych Ludowych (28 października – początek listopada 1991 r.) otrzymał nadzwyczajne pełnomocnictwa jako premier gabinetu reform.

W grudniu 1991 r. był jednym z inicjatorów likwidacji ZSRR i utworzenia Wspólnoty Niepodległych Państw.

Od kwietnia 1992 r. Rada Najwyższa dążyła do ograniczenia uprawnień prezydenta. Próba wprowadzenia rządów prezydenckich wiosną 1993 r. zakończyła się fiaskiem.

W referendum przeprowadzonym 25 kwietnia 1993 r. 58,7 proc. głosujących wyraziło zaufanie do prezydenta.

21 września 1993 r. B. Jelcyn wydał dekret rozwiązujący Radę Najwyższą i Zjazd Deputowanych Ludowych.

JEGOR GAJDAR urodził się 19 marca 1956 r. w Moskwie. Jest Rosjaninem.

W 1978 r. ukończył studia na wydziale ekonomii Państwowego Uniwersytetu Moskiewskiego im. M. Łomonosowa.

Do 1987 r. pracował w kilku instytutach naukowych. Ma stopień doktora nauk ekonomicznych.

W latach 1987–1990 był redaktorem działu ekonomicznego w czasopiśmie *Kommunist* oraz w dzienniku *Prawda*. W 1991 r. został dyrektorem Instytutu Polityki Gospodarczej Akademii Gospodarki Narodowej ZSRR (utworzonego z jego inicjatywy).

Wiosną 1991 r. przygotował własny program reform gospodarczych. Zalecał w nim priorytetowe potraktowanie problemu stabilizacji finansowej. Opracował także wiele dokumentów ekonomicznych dla rządu premiera Nikołaja Ryżkowa. We wrześniu 1991 r. stanął na czele grupy roboczej, utworzonej przy Państwowym Komitecie ds. Reformy Gospodarczej. W listopadzie 1991 r. przedstawił plan priorytetowych działań rządu na rzecz stabilizacji gospodarki.

6 listopada 1991 r. został wicepremierem RFSRR, odpowiedzialnym za politykę gospodarczą oraz ministrem finansów, a w marcu 1992 r. – pierwszym wicepremierem FR odpowiedzialnym za reformę gospodarczą. W czerwcu 1992 r. prezydent B. Jelcyn powierzył mu obowiązki premiera FR.

W grudniu tego samego roku, podczas VII Zjazdu Deputowanych Ludowych, został zdymisjonowany. Po dymisji pełnił funkcję dyrektora Instytutu Problemów Gospodarczych Okresu Przejściowego. W dwa miesiące później prezydent B. Jelcyn powołał go na członka Rady Prezydenckiej. W kwietniu 1993 r. włączył się w działalność Społecznej Rady ds. Reform, agitującej na rzecz poparcia reform i prezydenta B. Jelcyna podczas referendum kwietniowego. 18 września 1993 r. został ponownie powołany na stanowisko pierwszego wicepremiera rządu FR. W rządzie W. Czernomyrdina odpowiadał za gospodarkę.

Był inicjatorem powołania bloku sił demokratycznych "Wybór Rosji". 12 grudnia 1993 r. został deputowanym do Dumy Państwowej FR.

16 stycznia 1993 r. odrzucił propozycję pozostania na stanowisku wicepremiera w reformowanym rządzie W. Czernomyrdina. Oświadczył, że nie może ponosić odpowiedzialności za decyzje, z którymi się nie zgadza i na które nie ma wpływu, jak np. zawarcie międzybankowego porozumienia z Białorusią o połączeniu systemów walutowych.

WIKTOR CZERNOMYRDIN urodził się 9 kwietnia 1938 r. w stolicy kozackiej Czornyj Ostróg w obwodzie orenburskim. Jest Rosjaninem. Inżynier, ekonomista, doktor nauk technicznych.

Po ukończeniu Politechniki Kujbyszewskiej pracował w orskiej rafinerii ropy naftowej, początkowo na stanowisku kierownika wydziału, potem zastępcy głównego inżyniera, a następnie dyrektora zakładu. W 1972 r. ukończył zaocznie Politechnikę Ogólnozwiązkową.

W 1961 r. wstąpił do KPZR. Do 1978 r. pracował w Komitecie miejskim KPZR w Orsku.

W 1978 r. został przeniesiony do Moskwy, gdzie do 1982 r. był instruktorem w KC KPZR, a później kierownikiem sektora petrochemicznego w wydziale przemysłu KC. W 1982 r. został wiceministrem przemysłu gazowego, a trzy lata później awansował na stanowisko ministra tego resortu. Kiedy w kwietniu 1989 r. Wszechzwiązkowe Ministerstwo Przemysłu Gazowego ZSRR przekształcono w koncern państwowy "Gazprom", został jego prezesem.

Pod naciskiem lobby przemysłowego został dookooptowany do rządu Jegora Gajdara (wiosna 1992). Powierzono mu funkcję wicepremiera odpowiedzialnego za kompleks energetyczny oraz ministra paliw i energetyki. Na VII Zjeździe Deputowanych Ludowych (15 grudnia 1992 r.) został wybrany na premiera FR.

Za główne cele rządu uważa powstrzymanie spadku produkcji oraz złagodzenie polityki finansowej.

TADŻYKISTAN

EMOMALI RACHMONOW urodził się 5 października 1952 r. w osadzie Dangara (obwód kulabski).

W 1982 r. ukończył Państwowy Uniwersytet Tadżycki. Jest ekonomistą.

Pracował jako elektryk, sprzedawca, był działaczem związkowym i partyjnym. W latach 1988–1992 zajmował stanowisko dyrektora sowchozu w obwodzie kulabskim.

Od 2 do 19 listopada 1992 r. pełnił funkcję przewodniczącego obwodowego komitetu wykonawczego w mieście Kulab, leżącym w pobliżu granicy z Afganistanem.

19 listopada 1992 r., na XVI Nadzwyczajnej Sesji Rady Najwyższej w Chodżencie, został wybrany na przewodniczącego Rady Najwyższej Tadżykistanu – i tym samym na urzędującego szefa państwa. Za swój główny cel uważa doprowadzenie do zakończenia wojny domowej w Tadżykistanie.

Uchodzi za reprezentanta starego reżimu i komunistę.

ABDUMALIK ABDULLADŻANOW urodził się 1 stycznia 1949 r. w Leninabadzie (obecnie Chodżent).

Ukończył Instytut Technologiczny w Odessie (1971) oraz Akademię Gospodarki Narodowej przy Radzie Ministrów ZSRR (1986).

Pracował na stanowiskach kierowniczych w zakładach przetwórstwa zbożowego Tadżyckiej SRR. W 1986 r. został pierwszym wiceministrem przetwórstwa zbożowego Tadżyckiej SRR, a w latach 1987–1992 był ministrem tego resortu.

Od lutego do września 1992 r. pełnił funkcję prezesa państwowej spółki holdingowej "NON".

We wrześniu 1992 r. powołany został na stanowisko pełniącego obowiązki premiera republiki Tadżykistanu. 2 grudnia 1992 r. parlament tadżycki zatwierdził skład rządu A. Abduładżanowa.

W czerwcu 1993 r. został deputowanym do Rady Najwyższej Tadżykistanu.

Jest zwolennikiem ścisłej unii politycznej, wojskowej i gospodarczej z Rosją. W listopadzie 1993 r. A. Abduładżanow i rosyjski wicepremier Aleksandr Szochin zawarli porozumienie, na mocy którego Rosja zobowiązała się przyznać Tadżykistanowi 120 mld rubli kredytu, przeznaczonego m.in. na wprowadzenie rubla jako środka płatniczego w tej republice.

18 grudnia 1993 r. A. Abduładżanow podał się do dymisji. Decyzja ta umotywowana została jego nieporozumieniami z szefem parlamentu Emomali Rachmonowem w kwestiach polityki gospodarczej, a także niezadowoleniem społeczeństwa, które winą za pogłębiający się kryzys gospodarczy i korupcję obarczało rząd. Obserwatorzy sugerują, że konflikt pomiędzy A. Abduładżanowem a Emomali Rachmonowem stanowi dalszy ciąg rozgrywek klanowych Chodżentu i Kulabu. Były premier otrzymał nominację na ambasadora Tadżykistanu w Rosji.

ABDUŻALIL SAMADOW urodził się 4 listopada 1949 r. w Leninabadzie (obecnie Chodżent).

Ukończył Moskiewski Instytut Gospodarki Narodowej im. G. Plechanowa. Ma tytuł doktora nauk ekonomicznych.

Po ukończeniu studiów w 1969 r. był pracownikiem naukowym Instytutu Ekonomii Akademii Nauk Tadżyckiej SRR. Później pracował w Państwowej Komisji Planowania Tadżyckiej SRR. W la-

tach 1988–1990 zajmował stanowisko wiceprzewodniczącego Państwowej Komisji Planowania. W latach 1990–1991 był wiceprezesem Rady Ministrów Tadżyckiej SRR oraz przewodniczącym Państwowej Komisji Rady Ministrów Tadżyckiej SRR ds. Reformy Gospodarczej. Zachował stanowisko wicepremiera w rządzie Abdumalika Abdułładżanowa.

27 grudnia 1993 r. parlament zatwierdził A. Samadowa na stanowisko premiera Tadżykistanu.

Należy do wpływowego klanu chodżenckiego. Jest jednym z pięciu najbogatszych mieszkańców Tadżykistanu.

W latach 1979–1991 był członkiem KPZR.

TURKMENIA

SAPARMURAD NIJAZOW urodził się 19 lutego 1940 r. w Aszchabadzie. Jest Turkmenem.

Ukończył elektrotechnikę na Politechnice Leningradzkiej (1967) oraz Wyższą Szkołę Partyjną przy KC KPZR w Moskwie (1976).

Do KPZR wstąpił w 1962 r. Od 1970 r. pracował na różnych stanowiskach w aparacie KC Komunistycznej Partii Turkmenii. W 1979 r. został kierownikiem wydziału przemysłu KC Komunistycznej Partii Turkmenii, a w 1980 r. – I sekretarzem miejskiego komitetu partii w Aszchabadzie.

W marcu 1985 r. objął urząd prezesa Rady Ministrów Turkmeńskiej SRR. W grudniu 1985 r. został I sekretarzem KC Komunistycznej Partii Turkmenii, w marcu 1986 r. – członkiem KC KPZR, a w czerwcu 1990 r. – członkiem Biura Politycznego KC KPZR. Deputowany ludowy ZSRR i Turkmeńskiej SRR. 18 stycznia 1990 r. został wybrany na przewodniczącego Rady Najwyższej republiki.

27 października 1990 r. zwyciężył w powszechnych wyborach prezydenckich, uzyskując 98,3 proc. głosów. Prezydent Nijazow jest również przewodniczącym Rady Seniorów, przewodniczącym Światowego Stowarzyszenia Turkmenów, przewodniczącym Demokratycznej Partii Turkmenii (utworzonej 16 grudnia 1991 r. w wyniku przekształcenia Komunistycznej Partii Turkmenii). Otrzymał tytuł *Turkmen-baszy* – wodza wszystkich Turkmenów.

Przyjęta w maju 1992 r. konstytucja zapewnia prezydentowi nieograniczoną władzę. Jest on jednocześnie szefem rządu. 21 czerwca 1992 r. odbyły

się powtórne wybory prezydenckie. Na Nijazowa głosowało 99,5 proc. wyborców.

Względna stabilizacja kraju pod jego rządami spowodowała "kult Nijazowa": jego imieniem nazwano liczne kołchozy, ulice, statek, a dzielnicę Lenińską w Aszchabadzie przemianowano na Nijazowską. W referendum przeprowadzonym 15 stycznia 1994 r. 99,99 proc. głosujących opowiedziało się za pełnieniem przez Nijazowa funkcji prezydenta do 2002 r.

CHAN ACHMEDOW urodził się 16 czerwca 1936 r. we wsi Parau (obwód krasnowodzki). Ukończył Taszkencki Instytut Inżynieryjny Kolejnictwa.

Pracował na różnych stanowiskach w Kolejach Aszchabadzkich.

W 1963 r. wstąpił do KPZR. W 1980 r. został kierownikiem wydziału transportu i łączności KC Komunistycznej Partii Turkmenii, a w 1985 r. – I sekretarzem miejskiego komitetu partii w Aszchabadzie.

W latach 1988–1989 sprawował funkcję pierwszego wiceprezesa Rady Ministrów Turkmeńskiej SRR. Od 1989 do 1991 r. był premierem Turkmeńskiej SRR. Wchodził w skład Rady Prezydenckiej. W sierpniu 1992 r. mianowany został ambasadorem Turkmenii w Turcji.

UKRAINA

LEONID KRAWCZUK urodził się w 1934 r., pochodzi spod Równego. Jest Ukraińcem.

Z wykształcenia jest ekonomistą. W 1958 r. ukończył Uniwersytet Kijowski. Jest absolwentem Akademii Nauk Społecznych przy KC KPZR. Doktor nauk ekonomicznych.

Do KPZR wstąpił w 1958 r. Przez dwa lata pracował jako nauczyciel, następnie jako pracownik kadrowy w czernowieckim Komitecie obwodowym KPZR. W 1970 r. podjął pracę w aparacie KC Komunistycznej Partii Ukrainy. Od 1980 r. pełnił funkcję kierownika wydziału propagandy i agitacji KC Komunistycznej Partii Ukrainy, od października 1988 r. – kierownika wydziału ideologicznego. W czerwcu 1990 r. został II sekretarzem KC KPU. W lipcu 1990 r. wszedł do KC KPZR.

Zyskał rozgłos dzięki debatom telewizyjnym z działaczami Ludowego Ruchu Ukrainy. W mar-

cu 1990 r. został wybrany do Rady Najwyższej Ukrainy. W lipcu 1990 r. objął stanowisko przewodniczącego Rady Najwyższej.

Pod jego przewodnictwem Rada Najwyższa Ukrainy 24 sierpnia 1991 r. proklamowała niepodległość Ukrainy. Po puczu moskiewskim złożył rezygnację z funkcji kierowniczych i członkostwa w KPZR.

1 grudnia 1991 r. został wybrany na prezydenta Ukrainy. W kampanii wyborczej występował pod hasłami uniezależnienia Ukrainy od Rosji i odrzucenia nowego układu związkowego.

WITOLD FOKIN urodził się 25 października 1932 r. we wsi Nowonikołajewka (obwód zaporożski). Jest Rosjaninem.

W 1954 r. ukończył Dniepropietrowską Akademię Górniczą. Inżynier górnik, doktor nauk technicznych.

W 1963 r. został zastępcą dyrektora kombinatu "Donbassantracyt".

Członek KPZR w latach 1957–1991.

W latach 1965–1971 kierował trustem "Pierwomajskugol". Był głównym inżynierem kombinatu "Woroszyłowgradugol", dyrektorem kombinatu "Swierdłowantracyt". Pracował w Państwowej Komisji Planowania Ukraińskiej SRR kolejno jako naczelnik wydziału, wiceprzewodniczący, pierwszy wiceprzewodniczący. W 1987 r. został wiceprezesem Rady Ministrów Ukrainy oraz przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania. Deputowany ludowy ZSRR. Członek KC KPZR od lipca 1990 do sierpnia 1991 r.

15 listopada 1990 r. W. Fokin mianowany został premierem Ukrainy. Jego rząd od początku był krytykowany przez Ludowy Ruch Ukrainy i koalicję parlamentarną "Nowa Ukraina" za to, że *pracuje dla Moskwy i jest rządem ery kolonialnej*. Gabinet W. Fokina podał się do dymisji jesienią 1992 r.

LEONID KUCZMA urodził się w 1938 r. we wsi Czajkino w obwodzie czernihowskim na Ukrainie. Jest Ukraińcem.

Ukończył Uniwersytet w Dniepropietrowsku.

Inżynier mechanik. Był dyrektorem zakładu "Już-masz" – największego ukraińskiego przedsiębiorstwa przemysłu zbrojeniowego.

W marcu 1990 r. został wybrany do Rady Najwyższej Ukrainy. Od października 1992 r. był premierem Ukrainy. We wrześniu 1993 r. podał się do dymisji. Od listopada 1992 r. jest członkiem stałej

komisji parlamentarnej ds. bezpieczeństwa narodowego.

Od 9 grudnia 1993 r. pełni funkcję przewodniczącego wpływowej organizacji skupiającej dyrektorów wielkich państwowych zakładów przemysłowych – Związku Przemysłowców i Przedsiębiorców Ukrainy.

JUCHYM ZWIAHILSKI urodził się w 1933 r. Jest Żydem.

Z wykształcenia inżynier górnik. Był dyrektorem jednej z donieckich kopalń węgla kamiennego. W listopadzie 1992 r. został przewodniczącym rady miejskiej (merem) Doniecka.

Od marca 1990 r. pełnił funkcję deputowanego do Rady Najwyższej Ukrainy. Był członkiem stałej komisji parlamentarnej ds. reform gospodarczych i zarządzania gospodarką narodową. W czerwcu 1993 r. mianowany został pierwszym wicepremierem w rządzie Leonida Kuczmy. We wrześniu 1993 r. prezydent Leonid Krawczuk powierzył mu urząd pełniącego obowiązki premiera Ukrainy.

UZBEKISTAN

ISLAM KARIMOW urodził się 30 stycznia 1938 r. w Samarkandzie. Jest Uzbekiem.

W 1960 r. ukończył Politechnikę Środkowoazjatycką. Po studiach pracował w Taszkencie w zakładach "Taszielmasz" oraz w Taszkencie Zjednoczeniu Przemysłu Lotniczego im. Czkałowa. W 1967 r. ukończył Taszkencki Instytut Gospodarki Narodowej. Doktor nauk ekonomicznych.

Od 1966 r. pracował na stanowiskach kierowniczych w Państwowej Komisji Planowania Uzbekkiej SRR.

W 1983 r. został ministrem finansów republiki, a w 1986 r. – wiceprezesem Rady Ministrów i przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Uzbekkiej SRR. Członek KPZR od 1964 r. W czerwcu 1989 r. powierzono mu funkcję I sekretarza KC Komunistycznej Partii Uzbekistanu. W latach 1989–1991 – deputowany ludowy ZSRR. W marcu 1990 r. wybrany został na prezydenta Uzbekkiej SRR.

Członek KC KPZR oraz Biura Politycznego KC KPZR od lipca 1990 r. Po moskiewskim puczu Komunistyczną Partię Uzbekistanu przemianowano na Narodowo-Demokratyczną Partię Uzbeki-

stanu. I. Karimow został przewodniczącym tej partii.

ABDULCHASZYM MUTAŁOW urodził się w 1947 r. we wsi Tielau w obwodzie taszkentkim. Jest Uzbekiem.

W 1976 r. ukończył Wszechzwiązkowy Instytut Przemysłu Spożywczego. Jest inżynierem.

W latach 1979–1986 był dyrektorem kombinatu zbożowego w m. Achangaran.

W 1986 r. został wiceministrem przetwórstwa zbożowego Uzbeckiej SRR, a w 1987 r. awansował na stanowisko ministra tego resortu. W czerwcu 1991 r. powierzono mu urząd wicepremiera Uzbekistanu.

13 stycznia 1992 r. na posiedzeniu Rady Najwyższej mianowany został premierem Uzbekistanu.

Deputowany ludowy Karakałpackiej Republiki Autonomicznej.

Opracowała Małgorzata Chudzyńska